

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STAVEBNÍ

FACULTY OF CIVIL ENGINEERING

VÝVOJ URBANISTICKÉ STRUKTURY MĚSTA PŘEROV

THE DEVELOPMENT OF THE URBAN STRUCTURE OF THE TOWN PŘEROV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Zuzana Kučová

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D.

BRNO 2023

Zadání bakalářské práce

Ústav: Fakulta stavební
Studentka: **Zuzana Kučová**
Vedoucí práce: **Ing. arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D.**
Akademický rok: 2022/23
Studijní program: B3656 Městské inženýrství
Studijní obor: Městské inženýrství

Děkan Fakulty Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně určuje následující téma bakalářské práce:

Vývoj urbanistické struktury českého města

Stručná charakteristika problematiky úkolu:

Bakalářská práce má za cíl zmapovat vývoj vybraného českého města se zaměřením na současné neduhy města s nástinem jejich možného řešení.

Úvod do problematiky

Stať - historický vývoj struktury a vlivy na ni

Závěr - shrnutí a nástin možného přístupu k městským strukturám

Cíle a výstupy bakalářské práce:

Analyzovat vývoj a strukturu města. Poukázat na děje a dějinné události, které městskou strukturu ovlivnily. Ukázat možný rozvoj města v tendencích trvalé udržitelnosti.

Seznam doporučené literatury a podklady:

Historické mapa vybraného města

Územní plán vybraného města

Hon, Milan: Vývoj koncepce kompaktního bydlení. [s.l.] : Nakladatelství ČVUT, 2007. 26 s. ISBN 978-80-01-03742

Holl,Steven. Paralaxa.

Zadražilová, Miroslava: Intenzivní městské struktury, pojednání k disertační práci, 2010

Neufert Ernst: „Navrhování staveb“,Consultinvest Praha 2000

Schmeidler Karel: Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě, MU Brno, ISBN 80-238-6582-X

Související vyhlášky, technické normy a hygienické předpisy

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku.

V Brně, dne 11. 1. 2023

L. S.

---

vedoucí ústavu

Ing. arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D.
vedoucí práce

---

prof. Ing. Rostislav Drochytka, CSc., MBA, dr. h. c.
děkan

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce prozkoumává historii města Přerov, nastiňuje jeho současnou strukturu a uvádí možnosti budoucího vývoje při využití konceptu kompaktní zástavby. V rámci historického vývoje přibližuje události, které významně ovlivnily fungování města. Dále práce rozebírá současně platný územní plán, vazbu města na nástroje územního plánování a jejich zakotvení ve stavením zákoně.

KLÍČOVÁ SLOVA

Přerov, územní plánování, historický vývoj, urbanismus, město, rozvoj, kompaktní zástavba

ABSTRACT

The goal for this bachelor thesis is to introduce historical development of the town Přerov. The thesis analyzes the impact of important historical moments on the development of the town. The next topic is spatial planning in terms of the whole republic, region, town and analyzed locations. The thesis also introduces pros and cons and possible application of low-rise high-density housing.

KEYWORDS

Přerov, spatial planning, historical development, urbanism, town, low-rise high-density

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

KUČOVÁ, Zuzana. *Vývoj urbanistické struktury města Přerov*. Brno, 2023. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Fakulta stavební. Vedoucí Ing. arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ O PŮVODNOSTI ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem *Vývoj urbanistické struktury města Přerov* zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Brně dne 19. 2. 2023

Zuzana Kučová
autor

Obsah

1. ÚVOD	1
2. CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	3
3. ZÁKLADNÍ INFORMACE O PŘEROVĚ	4
4. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY.....	5
Geologie	5
Vodstvo.....	5
Geomorfologie terénu.....	6
5. HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA	7
Prehistorické období	7
Počátky českého státu.....	10
13.-14. století.....	11
15. století.....	11
16. století.....	13
17.-18. století.....	14
19. století.....	15
20. století.....	17
6. PŘEROV A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ.....	21
Urbanismus a územní plánování	21
Přerov a PÚR	21
Přerov a ZÚR	22
Územní plán města Přerova	22
7. Vybrané plochy pro ukázkou možného budoucího vývoje.....	26
Plochy přestavby podél ulice Polní a Tržní	26
Plocha regulačního plánu Michalov-Žebračka	29
8. Závěr	31
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	32
Literatura.....	32
Webové stránky	33
SEZNAM TABULEK	35
SEZNAM OBRÁZKŮ	36
SEZNAM PŘÍLOH.....	37

1. ÚVOD

Historie k lidstvu neodmyslitelně patří a mnohdy rozhodnutí lidí i několik tisíc let zpět nás ovlivňuje dodnes. Historický vývoj Přerova pokryje období od prvního osídlení oblasti pravěkým člověkem až do dnešních dní a vysvětlí vliv událostí minulých na výstavbu a chod města. Nejvýznamnějšími se pro rozvoj města stalo století páry a komunistická ideologie druhé poloviny 20. století.

V 19. století totiž projela městem první parní lokomotiva po severní dráze císaře Ferdinanda spojující Bohumín a Vídeň, na niž se postupně napojila železnice z Olomouce. Přerov se tak stal křižovatkou dvou významných železničních tras, což umožnilo rychlý přesun výrobků po celém a podnikatelé na sebe nenechali dlouho čekat. Během půl století se město zhruba zdvojnásobilo co do počtu obyvatel i do plochy. Vzniklo zde několik desítek továren ve všech odvětvích tehdejšího průmyslu a Přerov se zařadil k předním průmyslovým městům své doby.

Na další velký skok v rozvoji si muselo město počkat další století, protože po konci druhé světové války se u nás dostává k moci komunismus po vzoru Sovětského svazu a se svými pětiletými plány na území Přerova startuje výstavba do té doby nevídaných rozměrů. Trvalo pouhých 20 let, než se panorama města změnilo k nepoznání. V rámci ideologie došlo ke znárodnění spousty podniků za účelem nastartování ekonomiky po válce. K určitému nárůstu došlo a vznikla nová pracovní místa. Lidé se za prací začali stěhovat z širokého okolí, což sebou rychle přineslo bytovou krizi. Jejím řešením měla být panelová zástavba, v jejímž duchu bylo postaveno množství sídlišť, jež dohromady poskytla přes 2 000 nových bytů.

Přerov dodnes zastává pozici významného dopravního uzlu nejenom v železniční dopravě. Práce dále zpracovává vazbu města na nástroje územního plánování České republiky stanovené v současně platném stavebním zákoně. Politika územního rozvoje vymezuje právě dopravní úlohu Přerova pro budoucí rozvoj. Konkrétně stanovuje koridor pro dostavbu dálnice D1 u Říkovic, koridor pro silnici R55 a železniční trať č. 270 a č. 330. Zásady územního rozvoje podrobněji zpracovávají již zmíněné záměry politiky, která jim je nadřazená, přidělují záměrům územní rezervy a zadávají požadavky pro územní rezervy zemní plány obcí v souvislosti s plánovanou výstavbou.

Územní plán města Přerov se pak zabývá rozvojem města ze všech úhlů pohledu. Dělí území na rozvojové sektory, u nichž doplňuje informace, za jakých podmínek lze plochu využít. Mimo výstavbu budov plní i požadavky nadřazených nástrojů územního plánování. S budovami musí nutně existovat i doprovodná infrastruktura, které se územní plán taktéž věnuje. Pokrývá potřebu napojení nebo rekonstrukce všech inženýrských sítí i liniových staveb, veřejně prospěšných staveb a opatření. Dále řeší ochranu památkové zóny a Michalova, zakomponování zeleně do veřejných prostorů a stanovuje potřebu vypracování regulačního plánu pro lokalitu mezi Michalovem a Žebračkou.

Regulační plán chce celou lokalitu využít jako rekreační oblast s vícero druhy sportovišť. Lokalita je rozdělena na menší plochy podle způsobu jejich využití a plán udává podmínky pro výšku a vzhled budov, typ zeleně, jejího množství a umístění, vzhled sportovišť i možnost umístění městského mobiliáře.

Poslední částí této práce je nastínění možného vývoje vybraných lokalit města v budoucích letech při dosažení co největší možné úrovně efektivnosti a udržitelnosti, což jsou požadavky vymezené v územním plánu. Jednou z lokalit je bývalá průmyslová zóna v okolí ulic Polní a Tržní, která je dnes chátrajícím brownfieldem určeným k přestavbě. Druhou lokalitou je již zmíněná oblast mezi Michalovem a Žebračkou s vypracovaným regulačním plánem. Návrh se snaží dosáhnout co nejefektivnějšího zhodnocení oblastí v rámci udržitelného rozvoje, využívá urbanistických zásad podle Ing. arch. Jana Jehlíka a zároveň některých zásad stanovených v územním plánu. Základní složkou návrhu je využití relativně neznámého kompaktního typu zástavby. Práce vysvětluje koncept, na kterém kompaktní zástavba stojí, uvádí její výhody i nevýhody. Součástí jsou také schematické přílohy, jež ukazují potenciální strukturu vybraných lokalit. Kompaktní zástavba je možným kompromisem, který může úspěšně plnit požadavky na ochranu životního prostředí, zároveň poskytuje vysokou úroveň městského bydlení při relativní úspoře zastavěné plochy.

2. CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem této práce je vysvětlit historický vývoj města Přerov, poukázat na důležité faktory vývoje v minulosti i současnosti, představit koncept kompaktního bydlení a jeho ukázkou v praxi na dvou vybraných lokalitách určených k přestavbě a navázat jejich návrh na územní plán a vybrané urbanistické zásady. Práce se dále dotýká pojmů jako je udržitelný rozvoj, brownfield, ukazuje provázanost územního plánování a stavebního zákona a poukazuje na problémy města z hlediska kvalitního zázemí pro žití.

3. ZÁKLADNÍ INFORMACE O PŘEROVĚ

Přerov leží v centru regionu Morava a rozkládá se na obou březích řeky Bečvy. Je statutárním městem České republiky v Olomouckém kraji, obcí s rozšířenou působností a zároveň okresním městem okresu Přerov. Nejbližší města jsou Olomouc, Hulín, Prostějov a Lipník nad Bečvou. Tvoří ekonomické středisko v Olomouckém kraji díky podnikům jako je Precheza, Meopta, PSP Machinery nebo Kazeto. Nachází se v jižní části Hornomoravského úvalu, jež je z velké části tvořen sníženinou vyplněnou sedimenty a říčními naplaveninami. Průměrná nadmořská výška města je 200 m n. m. [6]

Tabulka 1: Vývoj počtu obyvatel v letech 1869-1980 (zdroj: Dějiny města Přerova v datech)

	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980
Počet obyvatel	11 341	15 464	17 749	22 007	26 966	28 442	30 270	29 054	36 101	44 324	50 593

Tabulka 2: Vývoj počtu obyvatel a průměrného věku v letech 1991-2023 (zdroj: <https://vdb.czso.cz>)

	1991	2000	2005	2010	2015	2020	2023
Počet obyvatel	51 300	49 153	46 938	46 254	44 278	42 871	41 169
Průměrný věk	35,9	38,6	40,6	42,8	43,8	45,1	45,6

Město se dělí na 13 částí: Přerov-město, Předmostí, Lověšice, Kozlovice, Dluhonice, Újezdec, Čekyně, Henčlov, Lýsky, Popovice, Vinary, Žeravice a Penčice o celkové výměře 58,45 km². [27]

Přerov má z historického hlediska dvě významné části – Horní a Dolní město. Historické centrum patřící do Horního města je od roku 1992 památkovou zónou a tvoří ho komplex hradeb, zachovalé renesanční měšťanské domy, z nichž nejvýznamnější má číslo 31 kvůli svému zachovalému portálu z roku 1570. Další významnou památkou Horního města je renesančně upravený zámek obehnaný dalším (vnitřním) příkopem. Na území Přerova byly též nalezeny četné archeologické nálezy hlavně v oblasti pahorku „Hradisko“ v Předmostí datované do starší doby kamenné. Těmto nálezům je v Předmostí věnován památník lovců mamutů, turistická atrakce, který popisuje přínos a historii lokality. [1]

Mezi další významné památky patří městský park Michalov v doprovodu Malé a Velké Laguny (přírodní koupaliště s kapacitou okolo 1500 osob) a národní přírodní rezervace Žebračka, která byla zřízena v roce 1949 a řadí ji to k nejstarším v regionu. Žebračka reprezentuje zbytek lužních lesů řeky s původní skladbou stromů (olše, topoly, vrby, jasan). [27]

Z významných osobností zde působili v období renesance Jan Blahoslav a Jan Ámos Komenský, oba biskupové jednoty bratrské, kteří zde studovali i následně učili. Jednota bratrská měla velký vliv na oblast, jelikož se zasloužila o zvýšení vzdělanosti ve městě, vedli první špitál a nechali postavit spoustu veřejně prospěšných budov. Zásluhy jednoty nejsou zapomenuty a dnes u nábřeží Bečvy na ulici Na Marku stojí její památník popisující vliv církve na město. [27]

4. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

Geologie

Přerov patří pod geologický celek Český masiv, konkrétně do jeho Moravskoslezské oblasti. Město se nachází na samém východním okraji, kde masiv zajiždí pod Západní Karpaty a tvoří zlom těchto dvou struktur. [4]

Moravskoslezská oblast se dále dělí na čtyři části – brunovistulikum, moravikum, silezikum a moravskoslezské paleozoikum. Přerov se nachází v paleozoiku, nejvýchodněji položené části Moravskoslezské oblasti. Paleozoikum je typické sedimentárními pokryvy z období devonu (416-360 mil. let) a karbonu (360-300 mil. let). Nejspíše byla v tomto období oblast zatopena mořem, zemská kůra se ztenčovala a klesala. Na většině území města je tedy podloží složeno z nivních sedimentů, ve kterých jsou zastoupeny vápence, pískovce i jemnozrnné břidlice. Pouze na jihu bychom v malých oblastech našli jíly nebo písky. Řekami tekoucími od západu sem navíc byly v raném karbonu přineseny výrazně starší horniny (ruly, granulity) a míchaly se se stávající strukturou. [4]

Ohrožení radonem je v celém katastrálním území na stupni jedna, tedy nízký stupeň ohrožení. [33]

Vodstvo

Bečva je 61 km dlouhá řeka s plochou povodí 1620,19 km², což z ní dělá největší levostranný přítok řeky Moravy. Vzniká soutokem Vsetínské a Rožnovské Bečvy ve Valašském Meziříčí. Vsetínská i Rožnovská Bečva pramení na svazích Vysoké, nejvyššího vrcholu Vsetínských vrchů o nadmořské výšce 1 024 m n. m. Vzhledem k její nevyzpytatelnosti a řadě ničivých povodní v celé historii je dnes celý tok Bečvy upraven. Většinou se jedná o stabilizaci koryta, ve kterém se často mění průtoky, nebo o jezy za účelem vzduť vody u místa jejího odběru např. pro průmysl. Významnými odběrateli vody z řeky jsou přerovská elektrárna i teplárna, chemické závody v Přerově a Valašském Meziříčí a cukrovary v Brodce u Přerova a Prosenicích. Budoucí vývoj toku by měla ovlivnit plánována vodní přehrada u obce Skalička. [3]

Z ekologického hlediska je řeka významná jako útočiště vzácných živočichů v zachovalé přírodě nivních lesů, které doprovází její břehy. Bečva se nechvalně proslavila v roce 2020, kdy do ní v oblasti Valašského Meziříčí uniklo opakovaně několik toxických látek, jež následně otrávily 40 tun ryb a další živé organismy na zhruba 40 kilometrech toku. Tento únik byl následně vyšetřován jako trestný čin z nedbalosti. [39]

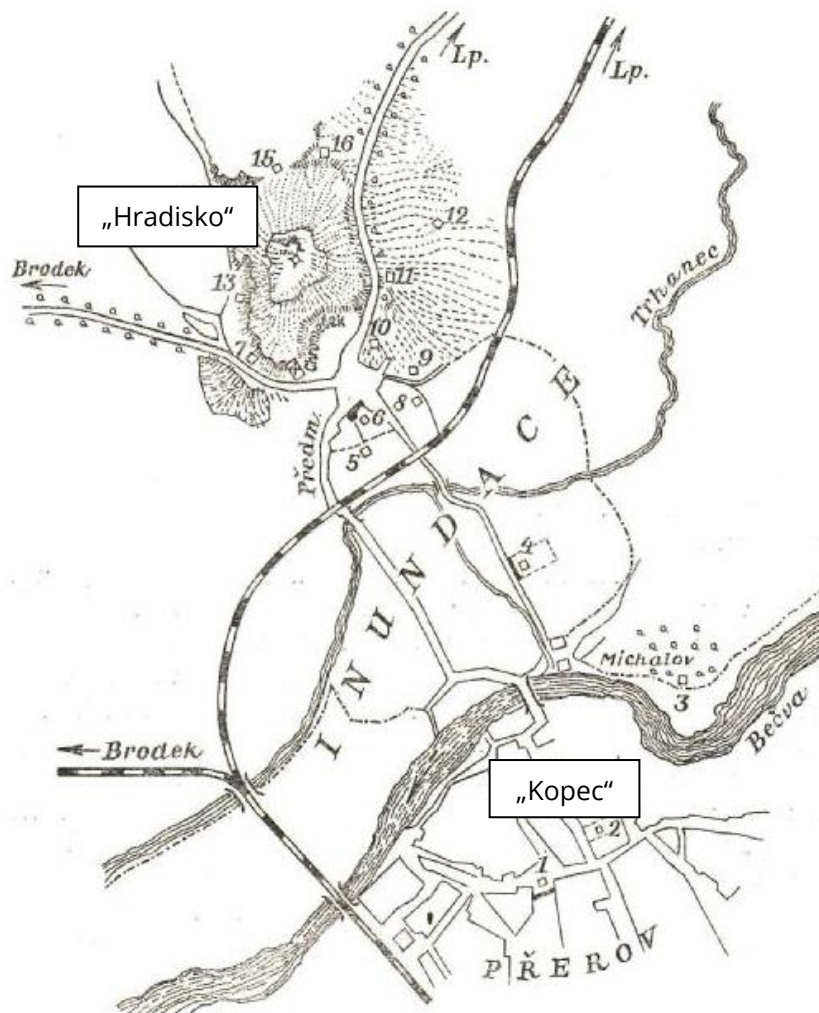
U Tovačova vtéká Bečva z levé strany do Moravy. Morava pramení pod Kralickým Sněžníkem ve stejnojmenném pohoří na severu Moravy u hranic s Polskem. Teče Moravou na jih k rakouským hranicím, kde se do ní vlévá Dyje a v tomto místě zároveň tok opouští Českou republiku. Za našimi hranicemi míří na východ až do Černého moře a celkově má trasa toku délku 354 km. Od soutoku s Bečvou je většina délky toku upravena. [3]

Dyje, Bečva i Morava patří pod povodí Moravy, jež spravuje stejnojmenný státní podnik se sídlem v Brně. Povodí má celkovou plochu 23 911 km². Podnik spravuje velké toky i vodní díla na nich postavená, zatímco menší toky má ve správě nejčastěji obec, jejímž územím protékají. [3]

První požadavky na odběr vody zpracoval Státní vodohospodářský plán z 50. let minulého století. Jednalo se především o potřebu pro vodovod, která se odebírala z podzemní vody, a pro průmysl, jehož voda pocházela z vod povrchových. Největší průmyslové podniky patřily do energetiky, potravinářství, výroby papíru a zpracování kůže ve městech Brno, Olomouc, Přerov, Otrokovice a Prostějov. [3]

Geomorfologie terénu

Přerov leží při jihozápadním spojení Hornomoravského úvalu a Ostravské pánve. Toto spojení nazýváme Moravská brána. Jedná se o zhruba 70 km dlouhou sníženinu, která je historicky významnou průchozí trasou užívanou lidmi i zvířaty. [2]

Obrázek 1: Situace Přerova s návršími podle B. Klímy (zdroj: *Dějiny města Přerova v datech*)

Když se lidé začali prvotně usazovat v oblasti Přerova během starší doby kamenné, nejlepší pro život se jevil 20 metrů mocný sprašový pahorek „Hradisko“ na pravém břehu Bečvy v nadmořské výšce 247 m n. m. Vrcholek se nacházel v úrodné nivě, ale zároveň mimo záplavové (inundační) území. Jižněji od „Hradiska“ bychom našli další dva vápencové pahorky – „Skalku“ a „Kopec“. „Hradisko“ a „Skalka“ se s postupujícím vývojem proměnily v dnešní Přerov-Předmostí a výškově menší „Kopec“ na protějším břehu řeky se přetvořil na dnešní historické centrum. V současnosti bychom zde našli ani jeden z vrcholků kvůli intenzivní těžbě vápence v druhé polovině 19. století. [1]

5. HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA

Prehistorické období

První písemné zmínky sice prokazatelně dokládají existenci Přerova až ve 12. století, ale archeologické nálezy odkryly přechodné osídlení člověkem neandrtálským na vrcholku „Hradisko“ v dnešním Přerově-Předmostí již v období 120000-100000 let př. n. l. během starší doby kamenné. Neandrtálci své zemřelé nepohřbívali, takže jsou do tohoto období datovány kamenné pazourky a jejich úlomky. Atraktivnost vrcholku „Hradisko“ spočívala v jeho poloze mimo záplavové území Bečvy. Přerov se sice nachází na středním toku, řeka zde meandruje a hladina je relativně klidná, ale v průběhu staletí se Bečva pravidelně vylévala ze břehů a ničivě zaplavovala své okolí. V blízkosti dnešního Předmostí také vyvěraly nezamrzavé minerální prameny, které sloužily neandrtálcům jako zdroj vody. [1]

V období 27000-25000 let př. n. l. se na vrcholku „Hradisko“ i sousedním vrcholku „Skalka“ utábořili tzv. lovci mamutů, spadající pod starší vývojovou fázi homo sapiens sapiens. Archeologický průzkum v roce 1894 odhalil na vrcholcích a v jejich bezprostředním okolí nálezy, které jsou dodnes ojedinělé. Jeden konkrétní hrob totiž působil jako masový, což pro starší dobu kamennou není vůbec typické. Jeho hranice tvořily do kruhu naskládané mamutí kosti a obsahoval okolo dvou desítek lidských koster, z nichž některé patřily i dětem. Dodnes se neví, zda se jednalo o hromadný hrob a udála se zde nějaká tragédie nebo zdali vícero generací pohřbívalo na stejném místě a postupem času si země sedla a vrstvy nad sebou splynuly v jednu. [1]

Dále byly v Předmostí nalezeny i jedny z prvních uměleckých výtvorů, a to vyřezávaná mamutí kost s motivem ženy a plastika mamuta vyřezaná z mamutiho klu. V těsné blízkosti lidských hrobů archeologové odkryli také úložiště kostí zvířecích, hlavně mamutích, kterých se zde našlo několik tisíc, ale i menších zvířat jako liška, vlk, rosomák nebo sob. Tato skladiště kostí doprovázela většinu pravěkých příbytků a byl to způsob, jakým se tehdy lidé zbavovali zbytků z jídla. Žádná obydlí neměla trvalý charakter vzhledem k panujícím klimatickým podmínkám poslední doby ledové. Lovci následovali mamutí migrační magistrály, takže neustále měnili místa pobytu, ale je pravděpodobné, že obývali stejná místa opakovaně. Přístřeší jim poskytovaly jeskyně, nebo si stavěli neopevněné stanové osady, v jejichž centru stálo obnovované ohniště. Stany mohly být na tehdejší poměry dosti rozlehlé, podle základů dochovaných ve Věstonicích měly půdorys o rozměrech až 15x9 m. Tvořily je napnuté kůže zespod podepřené dřevěnými kůly a prostor uvnitř stanu uměle zvětšovali vyhloubením díry v celém půdorysu, takže se do stanu vcházelo dolů po schodech. Vše bylo jednoduše rozložitelné a nejspíše si část stanů nosili s sebou při putování. [7]

V období mezi lety 5500-4000 př. n. l. přichází s mladší dobou kamennou výrazné oteplení. Klimatická změna umožnila rozvoj prvního zemědělství, které doprovázelo trvalé osídlení. Z patriarchální společnosti lovců a sběračů se stává společnost matriarchální. Stany nahradily pevné domy obdélníkového tvaru soustředěné do vsí. Domy vypadaly vždy prakticky stejně a lišily se v zásadě jen svou délkou podle velikosti klanu. Pod jednou střechou obvykle žila celá rodina matky, popřípadě jejích dcer. Zadní štít domu směřoval k severu a průčelí k jihu. Základní stavební prvek tvořilo několik řad kúlů zahluobených do země. Řady vnitřní nesly střechu, vnější řady pak podpíraly stěny, jež vznikly propletením klestí mezi zahluobené kůly a aby neprofukovaly, tak zamazali mezery v klestí hlínou. Sklo v pravěku ještě neznali, takže stěny byly vždy bez oken. Květšinu domů náležela sýpka, která měla podobu vyhloubené jámy a sloužila ke skladování obilí i zrn pro setí. Sýpky bylo nutné pravidelně vymazávat hlínou a vypalovat za účelem dezinfekce. Podle počtu vymazání víme, že většina takových vsí existovala okolo 20 let, pak se zemědělci přemísťovali dál na úrodnější půdu. [7]

Osídlení se ze dvou vrcholů časem rozšířilo i do oblasti mezi Dluhonicemi a Předmostím a ve všech třech místech byly nalezeny pozůstatky vícero kultur. V mladší době kamenné vznikla jako první kultura s lineární keramikou. Je to souhrnné označení pro typ keramických nádob nalézáných ve střední Evropě, nejvíce rozšířených v 6. tisíciletí př. n. l. Keramika měla na svém povrchu ojedinělé zdobení malými vpichy. Dírky lidé dělali ostrým nástrojem a shlukovali je do dvojité nebo trojité linie, které pak tvořily geometrické obrazce nejčastěji na bázi kruhu. Další kulturou mladší doby kamenné s početnými nálezy v Přerově je moravská malovaná keramika. Následovala po kultuře s lineární keramikou a nejvíce se rozšířila v 5. a 4. tisíciletí př. n. l. Po výpalu byla natřena nejčastěji červenou a žlutou barvou, objevovala se také barva bílá a černá. Všechny barvy pocházely z přírody z drcených minerálů smíchaných s vodou jako hematit, saze nebo vápenec. Motivy byly opět geometrické, od linií a komplexních obrazců až po křivky na celém povrchu keramiky. [34]

V pozdní době kamenné se mezi lety 4000-1900 př. n. l. zintenzivňuje zemědělství, osady se rozrůstají co do plochy i do počtu a vytvářejí se zárodky prvních řemesel. Na území Přerova se našly v hrobech společně se zbraněmi, šperky a nástroji i keramické nádoby dokládající přítomnost kultury šňůrové keramiky a kultury zvoncovitých pohárů. Kultura šňůrové keramiky je reprezentována typem nádob s brázdami po omotávání šňůrami. Provazy lidé tiskli už do vlhké hlíny po celém povrchu nádob. Je to významná kultura rozšířená od východní po západní Evropu a vzhledem ke své rozlehlosti má spoustu odnoží, datovaných od roku 2900 př. n. l. až po rok 2350 př. n. l. Od roku 2900 př. n. l. se souběžně vyvíjí kultura zvoncovitých pohárů, která zanikla až počátkem doby bronzové. Dostala svůj název podle specifického tvaru nádob s užším dnem a výrazně širším hrdlem, jenž připomíná obrácený zvon. Rozšířila se nejspíše z Pyrenejského poloostrova a podél velkých řek až do střední Evropy. [34]

Během starší doby bronzové je mezi lety 1900-1500 př. n. l. soustavně osídlen prostor „Hradiska“ a „Skalky“ tzv. věteřovskou kulturou, která přináší první koncept výšinných sídlišť, tedy opevněných areálů budov na vyvýšených místech, z nichž později vznikala hradiště. Kultura dostala svůj název podle výšinné lokality u obce Věteřov na jižní Moravě. Do střední doby bronzové se archeologům nepodařilo datovat žádné doklady osídlení Přerova. Až v mladší době bronzové žili v oblasti lidé z kultury lužických popelnicových polí. Keramiku odkryl průzkum nejen v prostoru obou vrcholů, ale také

poprvé na pravém břehu Bečvy na území dnešního historického centra města. „Popelnice“, což jsou keramické urny, sloužily k ukládání popela zemřelých na společných velkých hřbitovech, tzv. polích. Tato pole mohla obsahovat až několik tisíc hrobů. Kultura popelnicových polí přetrvávala v oblasti Přerova zhruba mezi lety 1300-500 př. n. l. [34]

V době železné přicházejí na naše území přes Alpy Keltové a mezi lety 500-50 př. n. l. se jako předešlé kultury usazují na strategicky výhodných vrcholcích „Hradisko“ a „Skalka“, ale i oni svůj pobyt časem rozšířili na pravý břeh řeky do prostoru dnešního centra města. Keltové stavěli na našem území oppida, což byla opevněná místa s určitými charakterovými rysy vesnice i města. Z vesnic si oppida nesla dřevěnou zástavbu vesnického typu, ale už bychom zde našli po vzoru středověkých měst řemesla a specializované dílny, kvetl zde obchod a hlavně si Keltové staví robustní opevnění. Většinu sídel chránily tlusté kamenné hradby s ochozem. Uvnitř hradeb stály obdélníkové domy ze dřeva utěsněné hlínou a měly mezi sebou dost prostoru pro shromažďování. V oppidu se neobdělávala půda, jeho obyvatelé byli závislí na produkci okolí a plodiny pak směňovali za výrobky nebo první mince. Navzdory opevnění a relativní pokročilosti keltské společnosti jsou okolo roku 50 př. n. l. vytlačeni z našeho území o poznání zaostalejšími germánskými kmeny Kvádů a Markomanů. [7]

Během nadvlády Germánů ve střední a severní Evropě se kmeny střídavě sjednocovaly a zase rozpadaly, podmaňovaly si některé oblasti a tvořily ve svém systému podřízené celky s vlastní správou. Po staletí se Germáni těšili přátelským vztahům se svým bezprostředním římským sousedem skrz obchod, protože i přes území Římské říše vedla Jantarová stezka, která spojovala Baltské a Jaderské moře. Dostala své jméno podle tehdejší významné komodity – jantaru. Příměří mezi říšemi vydrželo až do 2. století n. l., během něhož počíná své stěhování germánský kmen Gótů. To způsobilo posun dalších kmenů a postupně narůstal tlak podél severní hranice Římské říše, což vyústilo v roce 166 v první Markomanskou válku, ve které se proti sobě postavila Římská říše pod vedením Marca Aurelia a svaz kmenů, zastupovaný markomanským králem Ballomarem. Po první válce následovala druhá a třetí válka a válečné období skončilo až po 14 letech v roce 180. Římané si během všech tří válek obhájili své hranice, ale konflikty tím neskončily a situace v pohraniční oblasti nebyla dlouhodobě udržitelná, což vedlo k rozpadu říše v roce 476. Vojáci v průběhu přemísťování opakovaně rabovali města a vypalovali nepřátelská území, takže se do dnešní doby nedochovaly prakticky žádné doklady o skutečném fungování kmenů na našem území. Jediné důkazy o existenci kmenového svazu pochází od římských autorů, ale o komplexnosti jejich znalostí se dodnes vedou spory. [34]

Mezi lety 400-800 n. l. dochází ke stěhování národů, kdy k nám skrz Moravskou bránu přišli první Slované a Germáni se samovolně přesunuli na jihozápad Evropy. V oblasti Přerova se osídlení nacházelo jako první v blízké vesnici Říkovice a až počátkem 9. století přesídlili Slované na území dnešního Předmostí. Opět se jevil jako nejatraktivnější vrcholek „Hradisko“ a až ke konci 9. století došlo k zastavení i dnešního centra města, které oproti keltskému osídlení dosahovalo až do dnešní Jiráskovy ulice a k náměstí T. G. Masaryka. [1]

Počátky českého státu

V roce 833 poráží Mojmír I. nitranského knížete Pribinu a ke svému knížecí moravskému připojuje Nitransko. Tento rok označujeme za vznik prvního sjednoceného státu Slovanů – Velké Moravy. Došlo totiž k oficiálnímu křtu Moravy a vyhnání knížete Pribiny z území jakožto pohanského vládce. Po Mojmírovi I. nastupuje jeho synovec Rostislav a posílá žádost k byzantskému císaři Michaelu III., aby mu byli vysláni učitelé křesťanství, protože lid moravský se podle něj odvrátil od pohanství a je připraven přijmout křesťanství. V roce 863 tedy na naše území dorazili bratři ze Soluně a začali zde konat, co dnes známe jako Cyrilometodějskou misi. Konstantin vytvořil hlaholici a prosadil staroslověnštinu jako jazyk bohoslužeb, aby mohl kázání pochopit i prostý lid. Pomocí hlaholice bratři přeložili Bibli a položili tak základ nejen pro slovanské písemnictví, ale zasloužili se i o rozvoj ve stavebnictví. Křesťanské stavby totiž byly mimo opevnění měst jako jediné budovány z kamene. [34]

Takto sjednocená vydrží Morava do roku 906, kdy ji za vlády Mojmíra II. nejspíše rozvrátily nájezdy kočovných Maďarů, kteří zde zničili a vypálili většinu měst. Až do konce 10. století se Morava skládá z roztržitých malých státek, které vedou neznámí páni a chybí archeologické i písemné prameny, které by nám přiblížily důležité momenty. V tomto období je z Přerova nejspíše neopevněné hradiště, jehož zastavěná plocha se dále rozšířila do dnešních ulic Brabansko, Žerotínovo náměstí a Malá Dlážka. [1]

Po nájezdech Maďarů se na Moravě nejrychleji obnovila Olomouc a stala se tak centrem obchodu. Přerov byl spíše jen zastávkou na transevropské obchodní magistrále z Krakova do Prahy. Obchod umožnil rozvoj města a na konci 10. století už zástavba dosahovala až do dnešních ulic Čechova, Škrobárova, Trávník, Bayerova, Kozlovská, Šířava a Dvořákova. [1]

Zhruba okolo roku 1003 nejspíše lidé přijali dobrovolně polskou nadvládu. Přemyslovci si tehdy podmaňovali Čechy a pevně tam drželi své místo, ale Morava si na sjednocení ještě musela počkat. Polský panovník Boleslav Chrabrý umístil v Přerově během své vlády část posádky a nechal městu postavit dřevo-hlinité opevnění „Kopce“, také nově přezdívaného Horní město. Opevnění bylo zbudováno metodou tzv. hákové konstrukce, na našem území relativně ojedinělé, protože šlo o technologii používanou do té doby výhradně v Polsku. Uvnitř hradeb se nacházela srubová zástavba obdélníkového půdorysu z masivních dřevěných trámů překrytých v rozích. Stavby měly pouze jedno patro, takže trámy rovnou podpíraly dřevěnou střechu. Vždy v rohu stála kamenná pec, která sloužila k vaření i topení. Domy byly mezi sebou spojeny dřevěným dlážděním, jež plnilo funkci chodníku. Uvnitř hradeb společně s obytnými budovami stál i hrad v místech, kde nyní stojí zámek. [1]

Někdy mezi lety 1017-1029 válčil kníže Oldřich s Poláky a postupně vymanil Moravu z jejich nadvlády. Nejpozději v roce 1029 ji definitivně připojuje k Přemyslovskému státu a Přerov se stává součástí hradecké soustavy¹. Město je správním centrem přerovského kastelánského obvodu, který spadal pod olomoucký úděl. Aby území zůstalo sjednocené, dosazovali přemyslovská knížata do hradišť kastelány, kteří měli k dispozici vojenskou posádku a o dění v území knížata pravidelně informovali. [5]

---

¹ Raně feudální systém státní správy, jehož středisky byla hradiště. Hradiště spravovali kasteláni a zodpovídali za celý kastelánský obvod. Více obvodů dohromady tvořilo úděl. Toto uskupení je typické pro raně přemyslovský stát v 11. století.

Údaje o podobě Přerova nepocházejí od roku 1141 pouze z archeologických vykopávek, ale už máme dochované písemné zmínky. Tou úplně první je listina olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka, který v ní oznamuje přenesení biskupského sídla od kostela sv. Petra ke kostelu sv. Václava v Olomouci. Součástí listiny je seznam církevních statků olomouckého biskupství, ve kterém se nachází i farní kostel v místech dnešního kostela sv. Michala na Šířavě. Listina dále uvádí vesnice přerovského panství – Dluhonice, Vinary, Popovice, Kozlovice a Bochoř. [1]

13.-14. století

V průběhu 13. století je Přerov lokální vojenské, soudní, správní i finanční centrum, protože byl zastávkou na další významné obchodní cestě své doby. Skalická cesta vedla z Olomouce přes Uherské Hradiště až na Slovenko do Skalice, dále přes Trnavu a Nové Zámky až do Ostřibomi. Právě z východu přišel po této cestě v roce 1253 uherský král Béla IV. se svým vojskem. Utkal se na Moravě s Přemyslem Otakarem II. o dědictví po vymřelém rodu Babenberků, kterým patřily Rakousy a Štýrsko. Uherští měli v plánu obsadit prvně Přerov a odtud táhnout na Olomouc, jež nakonec zvládli obsadit, ale než tak učinili, odehrála se u Přerova z pohledu války nevýznamná bitva o přechod přes Bečvu. Z pohledu města to ovšem byla nejdůležitější událost na dalších několik staletí. Při bránění průchodu Bélovi IV. dál na Moravu prokázali Přerovští takovou odvalu, že je po bitvách Přemysl Otakar II. odměnil stejným právem jako Olomouc. Přerov se tak v roce 1256 stal královským městem a jeho obyvatelé nabyli řadu výhod. Konaly se zde pravidelné trhy, obyvatelé mohli užívat právo mílové², právo odúmrtí³ a právo várečné⁴. Ve městě sídlil soud a Přerov byl centrem své provincie, což vedlo k rozvoji města po hospodářské i finanční stránce. [1]

Ke konci 13. století spojuje oba břehy řeky dřevěný most, město má jeden kostel na Šířavě, který je centrem farnosti, a jeden kostel v Předmostí. Fungují zde hostince, noclehárny a mlýn, stojí opevnění Horního města a v uvnitř něj se nachází hrad. [1]

Ve 14. století Přerovem vedla další obchodní cesta Přerov-Krakov-Rus-Prus, Šířava už se rozrostla do předměstí, ve městě vznikl další mlýn a Horní město chrání kamenné hradby obehnané příkopem. Zástavba má charakter stavení se zemědělskou půdou a zahradami. Domy jsou cihlové a mají z ulice průjezdy do dvora. Přes Bečvu se jezdilo po dřevěném mostě, který vždy někdo z občanů spravoval a vybíral mýtné za průjezd. Právo vybírat mostné se považovalo za velký luxus a často bylo prodáváno mezi měšťany nebo se uvádělo jako jeden ze statků při dědictví. [1]

15. století

Počátkem 15. století se přerovské panství rozšiřuje o vesnice Čekyně a Penčice. Obyvatelé všech vesnic patřících k panství museli odvádět robotu u svého zeměpána. Centrum osídlení a správy města se přesouvá od Šířavy a ze Žerotínova náměstí k Dolnímu náměstí (dnešní náměstí T. G. Masaryka). Prázdná místa na Žerotínově náměstí zaplní židovská komunita, která v průběhu 15. století natolik posílila,

---

² Právo mílové fungovalo jako ochrana podnikání, do určité vzdálenosti od hradeb nesměly fungovat městské živnosti, které by tvořily konkurenci pro obyvatele města.

³ Majetek kohokoliv, kdo zemřel bez mužských potomků, připadl do rukou zeměpánovi.

⁴ Svolení od krále pivo vařit pro vlastní potřebu i prodávat na trzích, domy s právem várečným se nazývaly právovárečné.

že se náměstí začalo přezdívat židovské. Na Dolním náměstí byl v souvislosti s restrukturalizací města postaven kostel sv. Vavřince a přesouvá se sem farnost od kostela sv. Michala na Šířavě. [14]

V roce 1412 je Přerov poprvé dán Václavem IV. jako zástava urozeným pánům z důvodu zadluženosti českého království. V roce 1427 je Přerov během husitských válek obsazen husity, kteří strhli most a příměří s katolíky uzavřeli až v roce 1436, kdy přijali obyvatelé města Zikmunda Lucemburského jako českého krále. Od roku 1450 se v Přerově usazují první členové vznikající jednoty bratrské⁵, kteří zde museli skrytě působit pod záštitou vyznavačů pod obojí, jelikož legálně mohly fungovat na českém území pouze římskokatolická a utrakvistická církev. V tomto období také dostávají obyvatelé Přerova k užívání dodnes významnou Žebračku, která je i po staletích stále původním lužním lesem vyhlášeným národní přírodní rezervací. [1]

Jedním z významných rodů, který dostal panství do zástavy a významně se zasloužil o jeho rozvoj, byli Tovačovští pánové z Cimburka, protože zahajují dostavbu Horního města. Do konce 15. století ale nebyl „Kopec“ tak zastavěný, jak by si šlechta přála, tudíž přišli se způsobem, jak dnešní Horní náměstí zahustit. Lidé, kteří se dobrovolně rozhodli stavět za hradbami, nemuseli 10 let platit daně, mohli zadarmo užívat městské pastviny i lesy, dostali dřevo na výstavbu a bylo jim uděleno právo várečné. [14]

V druhé polovině 15. století připadá panství jako dědičná držba rodu Pernštejnů a z královského města se stává město poddanské. Rod dále pokračoval v rozvoji města, hlavně se zasloužil o přenesení veškerých městských náležitostí do Horního města. Nechali v něm zbudovat radnici a zámek obehnaný dalším (vnitřním) příkopem. Přerov měl po dostavbě „Kopce“ dvě významné části blízko u sebe, ale funkčně i správně oddělené. Horní město z větší části obehnané hradbami se rozprostíralo na levém břehu Bečvy a patřily do něj Horní, Dolní i židovské náměstí a nejbližší ulice. Od působení Žerotínů se i stává důležitějším než Dolní město, protože zde sídlila farnost i městská rada. Dolní město se nacházelo na pravém břehu řeky a chronologicky je starší, lidé zde pobývali už v pravěku. Nemělo sice hradby, ale konaly se zde všechny trhy a ti největší statkáři zde vlastnili dvory. K nejvýznamnějším ulicím se řadilo Brabansko, Malá a Velká Dlážka (souhrnně nazývány Zámostí). Města od sebe oddělovala řeka, která se přecházela přes dřevěný most v místech dnešního Tyršova mostu. Ke sjednocení obou měst došlo v roce 1498 nenásilnou dohodou. Zástupci obou částí se sešli na zasedání, aby prodebatovali podmínky sjednocení. Důležité události měly být zapisovány do knih Horního města za přítomnosti zástupců Dolního. Daně ze Šířavy a okolních vesnic se začaly vybírat do společné pokladny a byl z nich pak placen ponocný, hlásný i opravy budov. Trhy se i nadále konaly v Dolním městě vyjma vlněného, ten připadal na „Kopec“. Sloučili ke společnému užívání lesy a pastviny a počaly se formovat cechy, jejichž pravidly se měli jednotně řemeslníci řídit v Dolním i Horním městě. [1]

---

⁵ Protestantská církev, jejíž základním uskupením je sbor vedený správcem sboru, který pravidelně zasedá. Oficiálně byla církev založena v roce 1457 a protože nepatřila ani k jedné ze dvou legálních církví, tak působila pod ochranou šlechtických panství (v Přerově rod Pernštejnů i pozdějších Žerotínů). Fungovala až do období rekatolizace po roce 1620, kdy jim byly majetky zabaveny a členové museli přijmout katolickou víru nebo odejít do exilu. K znovuoobnovení došlo v roce 1873, do té doby působila v zahraničí, kde udržela svou tradici. K významným členům patřil Jan Blahoslav, biskup jednoty a přerovský rodák, nebo Jan Ámos Komenský.

16. století

Další rozvoj řemesel v 16. století přinesl propracovanější strukturu cechů. V roce 1498 působil jen cech řezníků, ale v průběhu první poloviny 16. století vznikl na panství cech pekařů, kožešníků, mlynářů, soukeníků, krejčích, právovárečnicků, společný cech provazníků, sedlářů a řemenářů a společný cech pro kováře, nožíře a zámečníky. Každý řemeslník vedl svou vlastní dílnu a kruce měl učně. Cechy pravidelně zasedaly a řemeslníci debatovali o svých postupech výroby a jejich případných změnách. Ve městě fungovaly dva mlýny poháněné Bečvou, které si mlynáři pronajímali. Mlýny nevyužívali pouze mlynáři, ale také ševci kvůli valše, sládcí zde nechávali mlít slad a u Velkého mlýna stálo srubové zařízení nahánějící vodu do Horního města. [14]

Základna jednoty bratrské za sto let od svého založení natolik posílila, že Přerov byl jedním ze dvou nejvýznamnějších center. Jednota se zasloužila o zbudování řady staveb v okolí dnešní ulice Na Marku. Postavili a poté spravovali školu, špitál, bratrský dům i sbor, kde se konaly schůze jednoty a bratrský kostel sv. Marka. Žádná ze staveb se nedochovala, ale vliv jednoty není zapomenut a na nábreží Bečvy dnes stojí památník z roku 2016, který připomíná jejich zásluhy při rozvoji města. Nově vznikla předměstí Trávník, Kozlovská a Novosady a zařadily se vedle Šířavy. [1]

Celé panství včetně předměstí čítalo okolo 350 domů. V Horním městě se nacházely měšťanské gotické domy, zděné a většinou jednopatrové. Stály na typicky úzkých parcelách a do ulice směřoval zdobený štít. Stavby byly v průběhu 16. století jednotně přestavěny v renesančním stylu, přibyla jim druhá patra a většina z nich je propojena podloubím. S drobnými úpravami se takto zachovaly dodnes. Hlavním vchodem se vcházelo do mázhauzu⁶ a z něj dál na dvorek, do horního patra a do sklepa. V přední části blíže k ulici žili obchodníci a strana do dvora náležela čeledi. Do dvora šlo vjíždět vraty v zadní stěně chránící pozemek na straně hradeb. Střechy kryli nejčastěji šindelem nebo doškami, což obojí skvěle hořelo a společně s dřevěnými krovy to umožňovalo rychlé šíření požáru, který často devastoval město. K parcelám náležely i zahrady a pole za hradbami, potažmo pastviny. Nejvíce obyvatel se živilo řemeslem i zemědělstvím zároveň. Mimo Horní město stavěli vesnická stavení, taktéž zděná, většinou jednopatrová, ale méně zdobená, průjezdem se z ulice projíždělo rovnou do dvora a zahrada obvykle náležela přímo k domu. [8]

U Dluhonic jsou zřízeny dva městské rybníky, od roku 1518 na Trávníku sídlí cihelna a v roce 1530 následuje založení pivovaru. V druhé polovině 16. století staví občané městskou pilu a třetí mlýn. Fungují tři školy, jedna měšťanská zpoplatněná, druhá bratrská dobročinná a židovská. V roce 1570 vzniká potřeba i pro třetí městský rybník v místech dnešní ulice Tratidla. Městskou radou vedené desky dokládají záznamy o opakovaných ničivých povodních, které zaplavily ulice a zničily úrodu i budovy. Po povodních často následovaly epidemie cholery nebo moru. [1]

Židé začali postupně skupovat pozemky i budovy ostatních obyvatel a jejich bohatství narůstalo. Dostali povolení vést vlastní hřbitov a školu, také směli mít vlastní zdroj vody pro náboženské účely. Své stavby a živnost drželi v dostatečné vzdálenosti od křesťanských staveb, takže nedocházelo k nábožensky orientovaným konfliktům,

---

⁶ Hlavní prostor v přízemí gotických i renesančních domů. Obvykle zaujímal celou přední část domu směrem do ulice a sloužil jako výčepna piva, dílna řemeslníka či provozovna obchodu.

i když Přerovanům židovská komunita začala být trnem v oku natolik, že o půl století později začnou limitovat život komunity např. zákazem prodeje vína. [1]

Na konci 16. století přejde Přerov do rukou měšťanů, kteří se vykoupí od rodu Pernštejnů a chtějí se navrátit mezi královská města, což ale tehdejší poměry neumožňovaly, tudíž byli nuceni si vybrat novou vrchnost. Zvolili rod Žerotínů a ve správě Karla Žerotínského pro město začíná období dalšího velkého rozkvětu. Žerotínové nechávají dostavět druhé patro zámku a rozšiřují ho o přilehlé hospodářské budovy. Přerov vedla městská rada, která neřešila spory spravedlivě, nechala se uplácet a zvýhodňovala přátele radních. Tomu udělal přítrž řád městské rady vydaný právě Karlem ze Žerotína, kterým se museli všichni radní řídit, jinak přišli o svou pozici. [14]

17.-18. století

V první polovině 17. století vyústí náboženský tlak v třicetiletou válku (1618-1648), kde se proti sobě postavila katolická a protestantská církev a během níž dostalo město hned několik ran. Utrpělo po náboženské, hospodářské i finanční stránce a na výsluní se vrátilo až po výstavbě železnice v 19. století. V průběhu války museli měšťané ve svých domech ubytovávat na vlastní náklady císařské vojáky a pokud dostali zpětně nějakou náhradu, tak nebyla dostatečná, aby pokryla náklady na jejich pobyt. Vojáci také sebrali nebo poničili zaseté obilí na polích, vykradli domy některých občanů, odvedli si dobytek a město vícekrát vypálili valašští povstalci. V roce 1642 se pak k Přerovu dostali Švédové a vypálili neopevněnou část města, ale za hradby už nepronikli. Závěrem třicetileté války přivlekli vojáci z Kroměříže mor, jemuž podlehla značná část obyvatel. Výsledkem konfliktu bylo 80 pustých domů z celkových zhruba 400. S osudy panství také významně pohnula rekatolizace a už od bitvy na Bílé hoře byl zabavován majetek jednoty bratrské a její členové vyháněni do exilu. [9]

Po třicetileté válce pokračovaly konflikty měšťanů a vrchnosti. Měšťané se chtěli navrátit k privilegiím královského města, ale nebylo jim vyhověno. Pokoušeli se o vymanění z poddanství opakovaně od konce války až po rok 1678, kdy se situace začala ustalovat. Stejně tak v náboženské sféře lidé silně nerespektovali dosazené katolické faráře, které finančně nepodporovali z městské pokladny. Na tuto vzpouru upozornil místní farář olomoucké biskupství, to následně penalizovalo měšťany zákazem obchodu, nesměli vstoupit do kostela a celá městská rada byla uvržena do žaláře do doby, než vyrovnají dluh u přerovského faráře. V roce 1695 kupuje Přerov od Žerotínů rod Windischgrätzů. [1]

Ve 20. a 30. letech 18. století se vrchnost snažila přesunout Židy z centra města, ale neúspěšně. Znovu také dochází ke konfliktům mezi měšťany a vrchností, tentokrát o les Žebračku. Leopold Windischgrätz do ní nechal vysadit bažanty a nařídil obyvatelům města, aby udržovali klid a neplašili zvěř, jenže Žebračka byla už po několik staletí (od poloviny 15. století) dána k užívání měšťanům a ti i přes výzvu vrchnosti pokračovali v užívání lesa jako doposud. Přes Žebračku vedla cesta do města, Přerovští do lesa chodili na dříví a planá jablka a při sběru chmele vedla trasa z chmelnic zpět do města opět přes Žebračku. Měšťané opakovaně podávali stížnosti proti tomuto rozhodnutí, ale bez odezvy, proto posléze na protest omezování jejich práva strhli plot kolem bažantí kůlny. Konflikt se táhl celý rok, až nechala šlechta uvěznit nejaktivnější účastníky protestu a podala stížnost k vídeňské dvorské kanceláři. Ta ale rozhodla ve prospěch obyvatel města vzhledem k dlouholeté tradici užívání Žebračky jako zdroj dřeva. [1]

Od roku 1732 si Přerov co pár let prodávají mezi sebou různí páni a město nepatřilo po delší dobu jednomu rodu. V roce 1742 je panství vydrancováno Valachy během první slezské války, ve které proti sobě stála Habsburská monarchie a Prusko v boji o získání Slezska. Obecně úmrtnost byla kvůli častým povodním a následným epidemiím a hladu, požárům a špatným hygienickým poměrům vysoká, hlavně do věku 30 let. V druhé polovině 18. století jsou zasypány rybníky a jejich půda je změřena a rozdělena mezi obyvatele. Dále dochází k rekonstrukci cest a je rozebrán bratrský kostel sv. Marka a suroviny z něj byly použity k opravě kostela sv. Michala na Šířavě. Jsou založeny další dvě školy, prvně jedna v Blahoslavově ulici a druhá v nově vznikajícím předměstí Troubeckém. K rozvoji školství došlo díky zavedení povinné školní docházky Marií Terezií v roce 1774. [10]

19. století

Století páry přineslo doposud největší a nejrychlejší rozvoj za celou existenci Přerova. Před rokem 1819 bylo Horní město obeháno dvojitými hradbami s 16 věžemi, okolo nichž se z vnější strany táhl příkop a do města se vjíždělo 2 branami. V roce 1819 strhli vnější opevnění, změřili nově vzniklé parcely a město je prodalo mezi obyvatele. Většinou našly parcely využití jako zahrady pro ovocné stromy. Nejvíce místních se živilo zemědělstvím, pěstovali si vlastní ovoce, minoritní část obyvatel se živila řemeslem nebo obchodem a jen zlomek Přerovských živilo obojí. Ve větších domech obvykle chovali 4 koně, 2 krávy, 1 kus mladého dobytka a 2 prasata a pásli je na pastvinách podél Bečvy blízko Horního města. Hospodářská zvířata drželi statkáři pro vlastní potřebu, na práci i pro prodej na trzích. S prací na stavení obvykle pomáhala děvečka a pacholek. Fungovaly tři mlýny, hostinec, šatlava, špitály, pivovar, pálenice a nově zřízený chudobinec. Město je vedeno starostou, který má k ruce syndika a dva radní. Vedení sídlí na magistrátu v Horním městě. [1]

Židovská komunita vedla mimo vlastní školu a hřbitov i synagogu a špitál. Stále se drželi na dnešním Žerotínově náměstí, i když se je město snažilo opakovaně z centra vyklízet. Naopak komunita prosperovala, dokonce vytvořili vlastní odnož městské samosprávy, tzv. židovskou náboženskou obec, která vyřizovala záležitosti židovské komunity. K samovolnému poklesu jejich menšiny došlo na konci 19. století. [1]

Do roku 1829 se na přírůstku obyvatel podílí pouze přirozená porodnost, ale v první polovině 19. století začíná celosvětový fenomén urbanizace. Lidé z venkova se začínají stěhovat z vesnic do měst za prací v průmyslu, který díky postupné industrializaci nabízí více a více pracovních pozic. Jinak tomu nebylo ani v Přerově. V roce 1841 projely městem první dvě parní lokomotivy na tzv. severní dráze císaře Ferdinanda z Vídně přes Břeclav, Přerov až do Olomouce. Bečvu železnice přejížděla po novém kamenném mostě. Hned o rok později se Přerov stal zastávkou na další významné trase z Vídně do Lipníka nad Bečvou, jež byla v roce 1847 prodloužena až do Bohumína. Tyto dvě tratě se kříží jen v Přerově, a to mu z pohledu průmyslu dodnes dalo výhodu. Rychlé napojení motivovalo podnikatele ke koupi pozemků a stavbě továren, protože mohli své výrobky poslat vlakem až do Rakouska. První továrna postavená na území Přerova byla škrobárna na škrobový sirup, bonbóny, likéry a léky. Rozvoj továren nejen v Čechách ale i za hranicemi významně snížil výslednou cenu výrobku, tudíž se cechům vytvořila velká konkurence. Navíc někteří řemeslníci přišli s novými postupy výroby a na pravidelných zasedáních se nebyli schopni dohodnout na jednotném postupu, který by symbolizoval

cech. Dohromady to zapříčinilo, že během 1. poloviny 19. století cechy zanikly úplně a ve své továrně si každý podnikatel razil svou vlastní metodu. Díky výstavbě továren Přerovští zbohatli, protože pronajímali nebo prodávali své pozemky. Továrny vznikaly na volných parcelách zemědělské půdy a během 50 let významně rozšířily zastavěnou plochu města. Centrum už bylo plně zastavěné, takže se rychle rozvíjela předměstí nejbližší nádraží. Železniční stanice se nacházela v Troubecké čtvrti (jihozápad města), kde také stálo nejvíce továren, v menší míře pak v sousedním předměstí Novosady. Na konci 19. století prosperovalo přes 20 továren ve všech odvětvích tehdejšího průmyslu. Fungovala továrna na kovové zboží, několik cukrovarů i pivovarů, strojnické továrny, vápenka, mlýny, plynárny, mýdlárna, knihtisk, továrna na lepenku, barvy, hnojiva... [11]

V souvislosti s továrnami a zabíráním zemědělské půdy se musel navýšit výnos plodin, což vedlo k používání hnojiv právě z přerovských továren. Většina plodin vypěstovaných v okolí Přerova se do továren opět vracela. Vypěstovaná řepa, obilí i ječmen se dodávaly pivovarům, přebytky se vyvážely do Vídně. [1]

Pro potřeby železnice byly vybrány drobné kamínky a písek z Bečvy jako zásyp pražců, což v průběhu let vedlo ke změně sklonu řeky z 7° na 10° spád. Přerovskou železnicí projelo v roce 1882 4 431 osobních, 6 711 smíšených a 14 327 nákladních vlaků. Nádraží mělo k dispozici 52 kolejí a několik vleček k továrnám a na konci 19. století pro nádraží fungoval vlastní vodovod a plynárna. Ale ani tak kapacita nestačila a v roce 1880 k dosavadním kolejím přibýlo rozsáhlé přednádraží pro vlečky a nákladní vlaky, doprovázeno jedním z prvních podchodů pod železnicí v Evropě. V roce 1892 pak následovala nová nádražní budova a o dva roky později se uvedlo do provozu elektrické zabezpečovací zařízení pro kolejiště. [1]

S rostoucí železnicí rostl i počet obyvatel a změnou správních poměrů vznikaly ve druhé polovině 19. století doprovodné stavby a sídla nových orgánů a úřadů. V roce 1860 byly zbořeny i vnitřní hradby, aby se vytvořily další parcely. Vedení města se přeneslo z vrchnostenských úřadů na obecní orgány, jejichž členové se dosazovali podle největší počtu hlasů od obecního představenstva ve volbách. Město vedl starosta a 4 radní. Vznikl regulační plán, který zahrnoval napojení na kanalizaci a vodovod pro celé město. Splašky se zatím odváděly přímo do Bečvy. Dále došlo k opravě cest a do provozu se uvedlo veřejné osvětlení. V rámci regulačního plánu byl také založen nový hřbitov a nemocnice. Litinovým železničním mostem byl nahrazen stávající kamenný. Na Horním náměstí otevřelo notářství a okresní soud, na Dolním se konaly týdenní trhy a v roce 1897 slavnostně otevřen městský dům. Měšťané si zde zřídili tiskárny, zastavárny, lékárnu, hostince a knihkupectví. Dobytčí trhy se kvůli lepší dostupnosti konaly jako jediné mimo Horní město na Šířavě. Začaly fungovat dvě pobočky pošty, jedna u nádraží a druhá na Dolním náměstí. Pobočka vznikla i pro první uskupení strážníků hrazených z městského rozpočtu. V Horním městě dosahovala zástavba druhého a místy i třetího podlaží, zatímco Dolní město má stále jednopodlažní domy, výjimečně dvoupodlažní. [1]

Oblast kultury a volnočasových aktivit v Přerově nestrádala a už od 70. let vykupovalo město pozemky s úmyslem založení parku Michalov. Rozkládá se na pravém břehu Bečvy v přímé návaznosti na Žebračku. Jedná se o upravený původní lužní les, o jehož zkrášlení se postaral Spolek pro vysazování a okrašlování města a který se zasloužil i o výsadbu zeleně ve veřejných prostorech. Tvorba parku vzešla z iniciativy

občanů, kteří dávno před jeho vytvořením využívali lesa pro volnočasové aktivity. Mimo Spolek pro vysazování a okrašlování města začaly působit kulturní a tělovýchovné spolky, které ovlivnily výstavbu, protože postupně pro své potřeby skupovaly budovy a přetvářeli je pro svou působnost. Sokol přebíral budovu bratrského sboru a přestavěl ji na tělocvičnu a zasloužil se o vznik tenisových kurtů u Michalova, ale svá sídla měly v budovách i spolek čtenářský, pěvecký, divadelní a hasičský. Dalším počinem vzkvétající kultury byl vznik muzea Komenského v zámku v roce 1888. [1]

Školství také zažilo pokrok. Vznikly tři měšťanské školy, ale s podporou majitelů továren, kteří chtěli lépe vzdělané pracovníky, byla zřízena i hospodářská střední škola na Dlážce, průmyslová škola u hřbitova a gymnázium Jakuba Škody. [1]

Mimo železnici se rozvíjela i doprava silniční. Přes Přerov vedlo hned několik obchodních cest. Uherská napojovala město z Napajedel, Lipníka nad Bečvou, Olomouce a Bystřice pod Hostýnem a procházela čtvrtí Šířava, která už se rozšířila až po dnešní ulici Svisle. Ze západu vedla obchodní cesta i z Kroměříže a Holešova přes přerovskou Dlážku na Kojetín až do Vyškova. Ke konci 19. století byl Přerov napojen na všechny okolní větší města. [1]

20. století

20. století přineslo další rozvoj a Přerov se opět snažil přizpůsobit neustupujícímu nárůstu obyvatel. V roce 1903 dochází k přestavbě Tyršova mostu z dřevěného na železobetonový. Na Novosadech je založen nový evangelický kostel, vznikly ulice Tratidla a Strhanec plné rodinných domků, u Michalova je v roce 1912 založena vyšší hospodářská škol. Jen o rok později je rozšířen areál nemocnice. Před první světovou válkou vyrostou na pravém břehu Bečvy jatka a elektrárna. Začíná propukat krize v bydlení kvůli dalším přistěhovalcům a na Šířavě vzniká nová vilová zóna Lešetín, kdy během 6 let postavilo Bytové družstvo Lešetín 58 rodinných domů. Před první světovou válkou se Přerov díky železnici a množství továren řadil svou produkcí k větším městům jako je Brno, Olomouc nebo Vítkovice. Otevíraly další továrny na hospodářské stroje, cementové zboží, slévárny, kotlární, továrny na marmelády, pivovary a cukrovary. Počátkem 20. století narůstala ve spoustě pohraničních měst německá menšina a s tím i narůstalo napětí, Přerov ale zůstal vždy primárně český. Během první světové války hodně zásobovaly rakousko-uherskou frontu jak továrny, tak sami obyvatelé na vlastní náklady. Dodávali postele, zdravotnický materiál do válečných nemocnic, zdravotníci a hasiči dobrovolně odjeli léčit zraněné. Přerov zůstával neutrálním městem i během války. Dojížděla sem spousta Němců za prací v továrnách, žila zde německá menšina, navíc přes Přerov odjížděly transporty zraněných, se kterými pomáhali studenti a učitelé přerovských škol. Jak válka postupovala, začala loajálnost Přerova ochabovat a lidé toužili po osamostatnění. Pro šíření protirakouských názorů bylo několik přerovských a prostějovských obyvatel ke konci války popraveno za velezradu. [13]

V roce 1918 je založena chemická továrna a doplňuje tak další odvětví moderního průmyslu. Po válce nastal významný nedostatek bydlení, financí a potravin. Město se snažilo krizi co nejrychleji řešit a místo rodinných domů začíná stavět domy činžovní. Ty nahrazují budovy v již zastavěném centru, které neměly takovou kapacitu nebo už byly moc zchátralé a došlo v některých případech až k asanaci celých ulic, např. náměstí Svobody a přilehlé ulice Čechova a Kratochvílova. V Kratochvílově ulici byly následně postaveny dva činžovní domy s jednopokojovými byty a 14 obchodů. Další

etapa výstavby pokračovala v roce 1927 v ulici Velká Dlážka, kde vyrostlo 11 třípodlažních a 16 jednopodlažních obytných budov. [1]

Změna státního zřízení na republiku volala po budovách soudu, úřadů a politické správy, z nichž většina fungovala v ulicích Smetanova, Rašínova a Čechova. Pro zaměstnance těchto institucí vzniklo dalších 8 činžovních domů v přilehlých ulicích. Také školy byly nadstavovány o další patra a nezbytná byla i rekonstrukce lokální vodárny. V souvislosti s rapidní výstavbou vydalo město Polohový a regulační plán, k němuž se vyjádřil i městský stavební úřad a Zemský úřad v Brně (1928). Zaměřil se hlavně na rozvoj komunikací podél Bečvy spojující centrum a nádraží. Plán označil Michalov jako kulturní památku, tudíž nebylo možné v jeho bezprostředním okolí stavět. Bez stavebních úprav cíleně zůstalo i historické centrum a židovský hřbitov. Plán počítal s výstavbou přístaviště u nádraží, se splavností Bečvy a vyčlenil územní rezervy pro umístění veřejných budov v ulici Komenského. Také se dotkl problematiky výškového omezení staveb a mezi Bečvou, nádražím a Šířavou stanovil maximální počet pater na 2 a v ostatních částech města na jedno patro. [1]

Nádraží pokračovalo ve svém růstu a rozvoji a doprovázely to rekonstrukce komunikací u nádraží, nadjezd v Předmostí pro křížení silniční a železniční dopravy, došlo k přeložení potoka Strhance, aby mohl být zbudován nadjezd. Do té doby chyběla kapacitnější komunikace mezi centrem a nádražím a zahájila se její výstavba. Péče se dostalo nejen významných komunikacím, ale většina ulic byla vydlážděna. [1]

Ve 20. letech začala výstavba pavilonu u Michalova, jenž se později stal centrem výstav národopisných, železničních, výstav umění, hospodářských strojů nebo zvířat, otevřela městská knihovna, sportovní stadion pod nemocnicí a letiště. Před vypuknutím války vzniká továrna na optické výrobky v místech dnešní Meopty, ve kterou se i později (1946) přetransformovala. [1]

V březnu roku 1939 Němci obsadili Přerov, rozpustili zastupitelstvo a dosadili proněmeckou vládní komisi. Došlo k zavedení potravinových lístků, výstavba města se přeorientovala na válečnou produkci a byla snaha o poněmčení obyvatel. Sepsal se majetek všech zbývajících Židů, kteří neodešli samovolně v 90. letech 19. století, a byli povinni ho předat v nejbližší zastavárně. V průběhu celé války působil ve městě protiněmecký odboj, který gestapo silně utlačovalo a spousta nežidovských obyvatel kvůli účasti v odboji zahynula v koncentračních táborech. Němci pro vojenské účely obsadili školy i letiště a převedli na sebe majetek bez náhrady. V roce 1944 Přerov bombardovali Američani, kteří poničili oblast u nemocnice, část Žebračky, Laguny a ulice Trávník, Kozlovskou a Vsadsko. V roce 1945 se těsně před osvobozením roznesla falešná zpráva, že protektorát padl. Na základě toho došlo k povstání, při kterém Přerovští napadli německé vojáky. Povstání bylo potlačeno a 21 aktérů odvečeno a následně popraveno na olomouckých Lazcích. Těsně před osvobozením vyhodili nacisté do vzduchu důležitá místa jako železniční most, elektrárnu, vodárnu a některé domy. [18]

Po osvobození byli Němci odsunuti zpátky do Německa a ty, kteří se nestihli dostatečně rychle přemístit, odvečli čeští obyvatelé za Přerov na Švédské šance, kde jich 265 bez milosti popravili, přestože se jednalo o nevinné občany. Majetek byl znovu zabaven a navrácen českému obyvatelstvu. [1]

Válkou v Přerově skončila éra židovské komunity. Před konfliktem zde pobývalo 267 Židů, ale po válce už se jich vrátilo jen 7, zbytek zemřel v koncentračních táborech. [1]

Po roce 1945 se hospodářství snažilo vrátit k původní produkci. Tomu měl pomoci dvouletý plán vydaný v roce 1946, který podrobně popisoval plánovaný ekonomický růst. Dotkl se také zaplnění prázdných bytů po německém obyvatelstvu. [18]

Od roku 1948, kdy nastupuje Klement Gottwald do funkce prezidenta, se dostávají k moci komunisté a vytváří pětileté plány. Měly za cíl znovu nastartovat ekonomiku po válce a toho se mělo nejlépe dosáhnout znárodněním zemědělských a průmyslových podniků. Komunisté bez náhrady zabavili veškeré zemědělské stroje, půdu i nemovitosti, někdy i celé podniky, které dále pokračovaly ve funkci jako státní, nebo bylo více menších podniků sloučeno do větších. V rámci těchto změn vznikly Přerovské strojírny, Rolnické lučební závody, Okresní spořitelna a záložna Přerov nebo Severomoravské drůbeží závody. Znárodnění se nevyhnula ani přerovská vápenka. Pro všechny tyto podniky vznikaly závodní jídelny i byty. Došlo k výstavbě dalších třípodlažních činžovních domů v ulicích Kabelíkova, Vaňkova a Slaměníkova pro zaměstnance nových oddělení nemocnice a Meopty na východě města a na jihu Přerova vyrostl Gottwaldov (dnes Jižní čtvrť), což je komplex 5 obytných bloků pro zaměstnance Strojíren. [18]

V 50. letech Bečvu překlenuly další dva mosty – most Legií a most Míru. V roce 1955 také vznikl základ romské komunity, která je zde dodnes velmi početná. Přicestovali sem z východu za prací, převážně v místních stavebních firmách. V roce 1956 pokračuje výstavba bytových domů v ulicích Želatovská a Dvořákova a navazuje na vznikající sídliště pro zaměstnance Meopty, jejíž areál se nachází přes cestu. [1]

V roce 1964 vzniká teplárna Přerov, která dodnes zásobuje značnou část Přerova, a restaurace Bečva. Od 60. let se k Přerovu postupně připojují okolní vesnice jako městské čtvrtě – v roce 1960 Předmostí, o čtyři roky později Kozlovice, v 70. letech pak Dluhonice, Újezdec a Lověšice a v 80. letech Henčlov, Čekyně, Vinary, Lýsky a Popovice. [18]

60. a 70. léta dále byla období velkých panelových sídlišť, jež měla rychle vyřešit akutní nedostatek bydlení na území města. Zrychlení výstavby umožňoval nový typ bytových domů z betonových prefabrikátů vyráběných přímo v Přerově. Na této technologii stála sídliště Šířava a Velká Dlážka, která během pár let vytvořila dohromady přes 2 000 nových bytů. V nových sídlištích také vzniklo přes 15 nových ulic. Sídliště většinou nahrazovala původní zchátralou zástavbu, kterou už většinou nebylo možné zachránit, ale město tak přišlo o velkou část historicky cenné zástavby. Došlo i k asanaci severní části náměstí T. G. Masaryka (tehdy Dolní náměstí), kde vyrostla budova Okresního stavebního podniku a k obdobné výstavbě došlo na Žerotínově náměstí, kde ale návaznost na původní zástavbu proběhla citlivěji. Výstavba panelových domů zásadně změnila vzhled města, protože doposud byl nejvyšším bodem Přerova vrchol zámecké věže, jenž ale z dálky naprosto zakryly desátá a dvanáctá patra výškových domů. [1]

Rapidní výstavba nedokázala vyřešit krizi na trhu s nemovitostmi a stavební družstvo Přerovských strojíren se snažilo poskytnout bydlení v nově postaveném hotelu Strojař, který dnes chátrá a město zpracovává plány na jeho obnovu. K demolici také došlo v okolí kostela sv. Michala, kde stála fara a klášter. Část klášterní zdi nahradila křižovatka, dnes jeden z významných dopravních uzlů. Po obsazení v roce 1968 se výstavba města řídila Směrnými územními plány, podle nichž se realizovalo kino Hvězda, sídliště Kopaniny a sídliště Předmostí, jež opět vyrostla v místě původní vesnické zástavby nebo prvorepublikových cihlových budov, jež byly jako velká část města

srovnány se zemí. Před revolucí vzniká obchodní dům Prior, na jehož místě v roce 2015 vznikla galerie Přerov. Další veřejné stavby vznikající souběžně s panelovou zástavbou jsou plavecký bazén a sportovní stadion U Tenisu. [18]

Po revoluci, když vznikla republika a město Přerov se vymanilo z komunistické samosprávy, došlo k novým volbám, spousta ulic změnila své jméno, došlo k odstranění soch Klementa Gottwalda a budovy patřící KSČ změnilly své využití např. jako školní budovy, zdravotnická střediska nebo sídla tělovýchovných spolků. Opět začal působit Sokol a tělovýchovná jednota se rozpadla na samostatné občanské spolky. [1]

Restrukturalizace průmyslu a kupónová privatizace umožnila vznik Prechezy, Montáží Přerov, soukromých Přerovských strojírenských, soukromé Meopty, Moravskoslezského pivovaru, Hanáckých drůbežáren Přerov, Pozemních staveb Přerov a dalších firem, které dodnes mají v Přerově významnou funkci. Státní bezpečnost byla zrušena a ve městě vznikly dvě pobočky městské policie. V roce 1992 také vznikla Všeobecná zdravotní pojišťovna a její pobočka v Přerově, okresní hygienická stanice a začalo platit první radikální omezení automobilové dopravy v centru města platící i pro MHD. Vzniká také charita a kabelová televize a druhé gymnázium Jana Blahoslava v Denisově ulici. Zároveň je ve stejném roce centrum vyhlášeno historickou památkovou zónou. V roce 1993 otevírá v Přerově první cestovní kancelář a v městské části Henčlov nechává město stavět čistírnu odpadních vod, která čistí veškeré splaškové vody z města. V roce 1994 otevírá hotel Jana a firma Kemifloc, obojí funguje dodnes. V roce 1995 je schválen územní plán a třídící linka se skládkou. V následujícím roce je Předmostí napojeno teplovodem. V roce 1997 zasáhly město rozsáhlé povodně, jejichž stoletá voda zanesla do některých ulicích až 3 metry vody. Základy spousty domů zátěž neustály a 47 jich muselo být zdemolováno kvůli ohrožení bezpečnosti. Město se ze dvou třetin nacházelo pod vodou, stalo se naprosto neprůjezdným a veškerý život se ochromil. [1]

Před rokem 2000 se rozsáhlé rekonstrukce dočkal zámek, jehož věži byla kompletně obměněna střecha, opravila se fasáda, budovy se staticky zajistily a restaurátoři se pustili do obnovy interiérů. Ve městě vznikly první čtyři supermarkety a po restauraci Bečva otevřel další významný podnik v přerovské gastronomii – restaurace Labuť. S narůstajícím počtem automobilů začala doprava kolabovat a jelikož Přerov jako průjezdné město je hodně využíváné, tak se největší křižovatky změnilly na okružní. [1]

Po roce 2000 se až do současnosti Přerov soustřeďuje na ochranu městských hodnot, ochranu památkové zóny, Michalova, ale zároveň opravuje domy, komunikace, začleňuje více městské zeleně do ulic a v posledních letech ulevil dopravě průtah městem a nyní probíhá stavba dálnice D1. Otevřely i stavby občanské vybavenosti jako domovy důchodců, supermarkety, školky, jedna soukromá vysoká škola, došlo k rekonstrukci Tyršova mostu a výstavbě protipovodňových opatření na obou březích Bečvy. [1]

6. PŘEROV A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

Urbanismus a územní plánování

Urbanismus je disciplína, jež se zabývá tvorbou sídel (vesnic i měst). Snaží se z nich tvořit vyvážené celky ve všech souvislostech. Ovlivňuje tedy kulturní, ekologický i hospodářský chod sídla a navazuje sídlo na krajinu i architekturu. Urbanismus je základním kamenem pro územní plánování, které z něj přímo vychází.

[23, s. 11] *Urbanismus pracuje s architekturou sídla jako celku, tedy s jeho zastavěnou i přírodní částí. Jakkoliv se většina urbanistických úloh věnuje jen částem tohoto celku, vždy je základní vztažnou jednotkou celé sídlo.*

Územní plánování je zakotveno ve stavebním zákoně, konkrétně v § 18 - § 102. Jeho cílem je vytvářet předpoklady pro udržitelný rozvoj díky vyváženému vztahu životního prostředí a hospodářského rozvoje. Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který upokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval potřeby generací budoucích. Je toho docíleno soustavným plánováním území pomocí nástrojů územního plánování. Podmínky stanovené orgány územního plánování jsou platné pro veřejnou i soukromou výstavbu. Pomocí strategií územního plánování by mělo být docíleno ochrany přírodních, civilizačních, kulturních, urbanistických, architektonických i archeologických hodnot v území, vše ve veřejném zájmu. Územní plánování si uvědomuje důležitost krajiny a jejího hospodárného využití, stejně tak potřeby regulovat plochu zastavěného území⁷ a tím chránit nezastavěné⁸ a nezastavitelné území⁹. Územně plánovací dokumentace musí být veřejně přístupná v elektronické verzi a zpracovaná v jednotném standardu. [15]

Následující vztahy města Přerov k nástrojům územního plánování jsou popsány podle současně platného stavebního zákona. Od 1. 7. 2023 ale zahájí účinnost nový stavební zákon, který zavádí některé změny, mimo jiné v nástrojích územního plánování. Nově bude pořizována Politika architektury a stavební kultury České republiky, která má celostátní působnost, vydává ji Nejvyšší stavební úřad a určuje budoucí vizi a opatření k dosažení kvality vystavěného prostředí. Dalším celostátně vydávaným typem územně plánovací dokumentace zavedeným v novém stavebním zákoně je územní rozvojový plán. Má za úkol stanovit strategické záměry státu v oblasti rozvoje a ochrany hodnot jeho území. Vymezuje lokality se zvýšenou potřebou změny v území formou rozvojových os či oblastí a specifických oblastí. Dále tvoří územní rezervy, může určit pořadí změn v území, vymezit veřejně prospěšná opatření, veřejně prospěšné stavby, asanaci celých území a vyvlastňovat pozemky k zajištění těchto záměrů. [16]

Přerov a PÚR

Politika územního rozvoje konkretizuje záležitosti republikového, přeshraničního a mezinárodního významu a zároveň klade důraz na udržitelný rozvoj území. Vydává ji

⁷ Území vymezené územním plánem a pokud obec nemá územní plán, pak je to zastavěná část obce k 1. 9. 1966 a vymezená v mapách evidence nemovitostí

⁸ Území nezahrnuté do zastavitelného nebo zastavěného území

⁹ Pozemek, jenž nelze zastavět na území obce bez územního plánu, a to pozemek veřejné zeleně nebo parku a v intravilánu lesní pozemek nebo soubor lesních pozemků o ploše větší než 0,5 ha

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky pro celé území státu. Dokument je závazný pro pořizování zásad územního rozvoje a územního plánu. [15]

Při tvorbě politiky se začíná vytvořením návrhu založeného na územně plánovacích podkladech, podkladech veřejné správy, jež mají v republikových souvislostech vliv, stavu životního prostředí a mezinárodních závazků České republiky. Návrh se následně rozešle dalším ministerstvům a sousedním státům na schválení. Veřejnost a dotčené obce mohou uplatňovat připomínky k návrhu. Po zapracování všech připomínek se předkládá návrh na schválení vládě. [15]

Politika územního rozvoje rozděluje území podle několika kritérií na rozvojové oblasti a osy, specifické oblasti, koridory a plochy dopravní infrastruktury, koridory a plochy technické infrastruktury a souvisejících rozvojových záměrů. Rozvojové osy a oblasti jsou pásy území obsahující obce či jejich části, ve kterých očekáváme zvýšené požadavky na změny v území z důvodu republikového nebo mezinárodního významu. Specifické oblasti vymezují území, kde panují dlouhodobé problémy při zajištění vyváženého vztahu mezi udržitelným a hospodářským vývojem. Jak název napovídá, koridory a plochy dopravní infrastruktury se snaží zajistit podmínky pro umístění republikově nebo mezinárodně důležitých dopravních tahů všeho druhu. Stejnou funkci mají koridory a plochy pro technickou infrastrukturu, pouze se místo na dopravu orientují na rozvodné sítě. [34]

Politika územního rozvoje vymezuje koridor dálnice D1 v úseku Říkovice-Přerov za účelem dokončení základní sítě dálnic. Dále vymezuje rozvojovou osu č. 11 Lipník nad Bečvou-Přerov-Uherské Hradiště-Břeclav v oblasti obcí s vazbou na silnici I/55, koridor pro připravovanou silnici R55 spojující Olomouc a Břeclav, železniční trať č. 270 Česká Třebová-Přerov a trať č. 330 Přerov-Břeclav. Rozšíření dopravního spojení by mělo zlepšit spolupůsobení městských center střední Moravy. [34]

Přerov a ZÚR

Zásady územního rozvoje stanovují požadavky na hospodárné využití území kraje. Vymezuje plochy a koridory nadmístního významu nebo takové plochy, které přesahují katastrální území jedné obce, a určuje podmínky jejich využití. Vychází ze záměrů politiky územního rozvoje. [15]

Pořizují se pro celé území kraje a vydávají se formou opatření obecné povahy. Návrh pořídí krajský úřad a na společném jednání o něm jedná s dotčenými ministerstvy, orgány a sousedními kraji. Poté může každý uplatnit připomínky. Posouzený a upravený návrh se doručí veřejnou vyhláškou a je následně projednán. Dotčené obce, oprávněný investor či zástupce veřejnosti mohou podat námitky. Znovu upravený návrh se následně předává zastupitelstvu ke schválení. [15]

Ve výkresech zásad územního rozvoje Olomouckého kraje nalezneme územní rezervy pro požadavky řešené v politice územního rozvoje a zároveň požadavky, které mají více specifikovat územní plány obcí, jež se záměry týkají. Pro územní plán města Přerova z toho vyplývá konkretizování územní rezervy pro již zmíněno dálnici D1, rychlostní silnice I/55 a R55 a železniční tratě č. 270 a č. 330. [35]

Územní plán města Přerova

Přerov klade prioritně důraz na současné historické, kulturní a přírodní hodnoty (městská památková zóna, park Michalov atd.), má v plánu jejich údržbu a ochranu

do budoucna. Dále má v plánu revitalizaci současné zástavby, jelikož plán vymezuje několik oblastí pro novou výstavbu. Obecně rozděluje oblasti zájmu na několik sektorů. [24]

JZ – JIHOZÁPADNÍ SEKTOR

Vznikl pro logistický terminál, který se bude podřizovat územní rezervě pro dálnici D1. Terminál bude obsahovat např. rozvodnu VVN pro zajištění elektrické energie nové výstavby. Do jihozápadního sektoru bude patřit i průmyslová zóna nadmístního významu. [24]

JV – JIHOVÝCHODNÍ SEKTOR

Vymezuje nové plochy k zastavění podél východního okraje zastavěného území. Určeno pro všechny typy městského bydlení i občanského vybavení. Navazuje na areál Meopty. [24]

SZ – SEVEROZÁPADNÍ SEKTOR

Vztahuje se k oblasti mezi železniční tratí a trasou dálnice určené pro smíšené plochy občanského vybavení i výroby doprovázené menšími plochami pro venkovské bydlení. [24]

SC – SEVERNÍ SEKTOR JÁDROVÉHO ÚZEMÍ

Zahušťuje stávající zástavbu katastrálního území Přerova, Předmostí, Popovic u Přerova a Lýsek plochami pro bydlení městského typu i občanského vybavení. V menší míře doprovázeno plochami výroby. [24]

S – SEVERNÍ SEKTOR PŘÍMĚSTSKÝM VENKOVSKÝCH SÍDEL

Zahušťuje stávající zástavbu katastrálního území Vinary u Přerova, Čekyně, Žeravice, Penčičky a Penčice plochami pro bydlení venkovského typu i plochami rekreace. Doplněno menším množstvím plochami výroby. [24]

PLOCHY PŘESTAVBY

Plán je vymezuje za účelem znovuvyužití městských brownfieldů¹⁰, což jsou z velké části zchátralé výrobní areály podél ulic Polní a Tržní. Zbylá část určená pro přestavbu jsou zahrádkářské lokality, které se mají změnit na areály občanského vybavení i výroby (jižní zóna podél trati, severní zóna u dálniční křižovatky v Předmostí) nebo na plochy pro bydlení (východ města). Posledním aspektem přestavby je revitalizace panelových sídlišť. [41]

PLOCHY ZELENĚ

Město chce vytvořit plochy vedené jako samostatné plochy zeleně (v rámci veřejného prostranství, kde jsou ale omezeny stávající zástavbou), ale také zakomponovat zeleň do jiných funkčních celků. Nejvýznamnější návrhy z kategorie

---

¹⁰ Chátrající území (pozemek, objekt, areál) s nedostatečným využíváním a případnou kontaminací. Nelze jej efektivně využívat, aniž by proběhla revitalizace. Nejčastěji se jedná o pozůstatek zemědělské a průmyslové činnosti, ale brownfield se může vytvořit z libovolného typu zanedbané zástavby.

sídelní zeleně jsou městský park Pastvicka (návaznost na JV sektor), parková plocha v Předmostí a park jižně od Meopty. Územní plán stanovuje pro každý typ návrhové plochy a zároveň pro každého stavebníka minimální plochu zastoupení zeleně na pozemku. [24]

DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA

Nejdůležitějším záměrem je dostavba dálnice D1 a rychlostní silnice R55, díky které se Přerov ocitne na křižovatce dopravních tahů, což má potenciál zvýšit ekonomickou sílu města. Mimo hlavní cíle má město v plánu opravit místní síť komunikací, zkapacitnit křižovatky a dostavět regionální síť komunikací. Dále je potřeba hájit územní rezervy pro dostavbu železniční sítě i budoucí výstavby vysokorychlostní dráhy a zefektivnit křížení železniční a jiné dopravy (nadjezdy, podjezdy, přejezdy). V oblasti lodní dopravy plán vymezuje územní rezervy pro kanál D-O-L včetně přístavu v Přerově a infrastruktury potřebné pro napojení přístavu. V letištní dopravě se plán dotýká záměru zmodernizovat letiště Bochoř za účelem jeho zkapacitnění a dosažení kvalitnějšího standardu přepravy. Plán se věnuje i vytváření podmínek pro vznik cyklistických tras, parkovacích stání a zkvalitnění městské hromadné dopravy. [24]

TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

Zásobení vodou i odvádění splašků je dostačující pro současné i budoucí potřeby, plánuje se pouze nová výstavba v oblastech rozšíření města. Splašková voda se odvádí do centrální modernizované ČOV. V méně znečištěných oblastech bude zbudována oddílná kanalizace, kterou bude dešťová voda odváděna do Bečvy a splašková na ČOV. Podle velikosti ploch spadají do návrhu i odlehčovací komory, čerpací stanice a dešťové zdrže. Dešťová voda se má podle ÚP v co největší míře retenovat. [24]

Rozvody elektrické energie nebudou dostačující, proto je navržena nová rozvodna v JZ sektoru. Dodávka energie je částečně závislá na fungování Tepláren Přerov, které do určité míry zajišťují dodávku elektrické energie pro oblast. Množství stávajícího vedení je nadzemní, takže se plánuje jeho přeložení do podzemních koridorů ostatní infrastruktury za účelem uvolnění plochy pro výstavbu. K nové výstavbě bude docházet v rozvojových oblastech města včetně doprovodných staveb (transformovny). [24]

Dochází k rozšiřování současné sítě radiokomunikací z důvodu požadavku na úplnou kabelizaci nových lokalit bytové zástavby i k rekonstrukci stávající sítě. V některých lokalitách se přidávají další kabely do stávajících tras kvůli navýšení poptávky. Síť se skládá převážně z optických a metalických kabelů a kde nelze, bude využit RR spoj. [24]

Stávající tepelná síť je dostatečná, dojde pouze k rozšiřování pro napojení nově vzniklých lokalit. Jedinou výjimku tvoří parovod zásobující Předmostí, který do budoucna nezvládne pokrýt veškerou spotřebu a je nutno uvažovat o alternativních možnostech pokrytí poptávky (zemní plyn, pevná paliva, obnovitelné zdroje). [24]

Plynovodní síť není třeba rekonstruovat. Zásobování zemním plynem úzce souvisí se zásobováním teplem a bude potřeba rozšířit síť tam, kde nebude účelné rozšiřovat síť CZT. [24]

Pro budoucí nárůst Přerova bude nutné rozšířit skládku komunálního odpadu u Čekyně. Rozšíření by mělo kapacitně vystačit do roku 2030. Žádné jiné konkrétní návrhy na likvidaci odpadu (třídění, biologický odpad či skládkování) není navrženo. [24]

ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY

Do území zasahují biokoridory na všech úrovních (lokální, regionální i nadregionální). Tyto biokoridory jsou doplněny biocentry, z nichž nejvýznamnější je NPR Žebračka a Švédské šance. Dále se zde nachází množství lokálních biocenter zahrnující krajinu i množství vodních toků. Celý systém ÚSES je doplněn interakčními prvky plošnými nebo liniovými (vegetační pásy podél cest, protierozní opatření v zemědělsky využívané půdě). Do vymezených ploch ÚSES nelze umísťovat stavby. [24]

PROTIPOVODŇOVÁ OCHRANA

Zrealizována bude řada povodňových opatření, které mají úspěšně převést průtok Bečvy Q_{100} (stoletou vodu) a ochránit tak historické jádro i zástavbu na obou březích řeky. Jedná se např. o úpravu profilu (prohloubení) a betonové zídky podél nábřeží. [24]

REGULAČNÍ PLÁN MICHALOV – ŽEBRAČKA

Regulační plán zpracovává plochu v severovýchodní části města vymezenou na západě parkem Michalov, na severu ulicí Osmek a Křivá, na jihu ulicí Bezručova a na východě regionálním biocentrem Žebračka. Rozloha území je 14,79 ha a obsahuje plochy občanského vybavení, veřejně přístupné prostranství pro městskou zeleň, krajinnou zeleň a dopravní a technickou infrastrukturu. Plán každé ploše přiděluje podmínky jejího využití s cílem efektivního a zároveň ekologického využití plochy z důvodu blízkosti NPR Žebračka. [24]

Plochy občanské vybavenosti by měly obsahovat polyfunkční komplexy se sportovištěm, venkovní sportoviště se speciálním i travnatým povrchem, případně prodejny doplňkového vybavení (sportovní servis, půjčovna, prodejna pomůcek a nářadí). [24]

Veřejně přístupná prostranství pro městskou zeleň jsou určena pro zeleň uměle založenou nízké a střední výšky. Její součástí může být cyklostezka či pěší trasa, malé vodní plochy a prvky. [24]

Na veřejně přístupná prostranství městské zeleně přímo navazuje plocha krajinné zeleně určená pro vysoký porost protkaný běžeckými trasami, cyklostezkami a souvisejícími odpočinkovými plochami. Všechny plochy určené pro zeleň plní funkci izolačního pásu mezi sportovišti a Žebračkou. [24]

Rekreační plochy a sportoviště mají být podle regulačního plánu doplněny parkovištěm a pěší komunikací vedoucí z města k areálu, které mohou být doplněny altánky a lavičkami. Přes území plánu vede nadzemní vedení vysokého napětí, jež má být přeloženo a zároveň je potřeba budovu zastřešeného sportoviště napojit na kanalizaci, vodovod, veřejné osvětlení a zemní plyn. V budově se mimo sportovní plochu mají nacházet veřejné toalety i sprchy. Plán zadává užití tradičních materiálů jak pro fasády, tak střešní krytiny. [25]

7. Vybrané plochy pro ukázkou možného budoucího vývoje

Plochy přestavby podél ulice Polní a Tržní

Na počátku 20. století zásobovaly město elektrickým proudem parní elektrárna na nábřeží Protifašistických bojovníků a vodní elektrárna v Lýskách. Ani výkon obou podniků nedokázal pokrýt potřebu města a v roce 1916 zahájila výstavbu tehdy moderní uhelné elektrárna, jež při svém otevření byla největší elektrárnou na Moravě. Zásobovala celý Přerov a s postupující elektrifikací i okolní obce. Dodávky tepla zajišťovala společnost Středomoravské elektrárny, jež dnes sídlí v budově Českých energetických závodů hned vedle elektrárny. Samotná cihlová elektrárna se dvěma komíny je dodnes nepřehlédnutelná z nejbližšího okolí a stala se průmyslovým brownfieldem. [43]

Ulice Tržní oficiálně vznikla ve 30. letech 20. století jako prodloužení ulice Na Hrázi, aby propojila zemědělský svaz a Středomoravské elektrárny s nábřežím. Naproti SME vznikl Bařův sklad obuvi, který do roku 2015 taktéž chátrá a je jen částečně využíván pro skladové prostory. Zbylé prostory zaujímá prvorepubliková bytová zástavba, autosalon a areál Přerovské stavební společnosti. [40]

Přerov v současnosti prochází významnými dopravními změnami v souvislosti s dokončením dálnice D1. Před rokem 2022 byla nejfrekventovanější ulicí Velká Dlážka, zejména v ranních špičkách, kdy doprava kolabovala v celém městě a Ulice Polní a Tržní byly spíše sběrné komunikace. Ke změně došlo v roce 2022, kdy zahájil provoz průtah městem okolo hlavního nádraží. Napojuje se právě na ulici Tržní, jež vyústí na novou okružní křižovatku, poté na ulici Polní a odtud na estakádu v Předmostí, další dopravní novinku posledních pěti let. Všechny tyto úpravy ulevily každodenní dopravní zácpě na většině území Přerova a směřují ke sjezdu na D1 u Předmostí. Dálnice dále povede od Předmostí přes Dluhonice a Bochoř až k Říkovcům, kde se napojí na stávající úsek D1 směr Brno. Do ukončení staveb na dálnici budou obě ulice přetěžovány, jelikož jsou momentálně nejlogičtější tah na Olomouc, Ostravu a sever Přerova. D1 má být hotová v roce 2025, kdy bude všechna automobilová doprava, jež se přímo netýká intravilánu Přerova, převedena mimo město a provoz nejenom ulic Polní a Tržní se ustálí.

Územní plán vymezuje okolí okružní křižovatky k přestavbě a jednotlivým plochám přiděluje využití. Na severní straně jsou dva bloky ploch smíšených obytných (S) oddělené ulicí Dluhonská, na ně směrem k nádraží přímo navazuje areál ploch určených výrobě a skladování (VS). Na protější straně ulice Tržní je prostor od Bečvy až po celní úřad určený občanskému vybavení (OP), konkrétně polyfunkčním komplexům vybavenosti. [24]

Ve svém návrhu měním oproti územnímu plánu využití ploch výroby a skladování. Část této plochy bych využila jako městskou zeleň (UZ), jelikož ve většině města je v rádiu 500 m nějaký park a pouze této lokalitě parková plocha chybí. Zbytek plochy výroby bych zaplnila bytovým komplexem, stejně jako přilehlé smíšené obytné plochy určené přestavbě. Na plochy výroby ze severovýchodu přímo navazují rodinné a bytové domy, tudíž je účelnější zachovat ucelenost lokality. V současnosti není ulice Tržní atraktivním místem pro volnočasové aktivity a změna využití ploch by mohla lokalitě dodat stejnou oblíbenost, kterou má jen 250 m vzdálené nábřeží Bečvy, hojně využívané

k procházkám. Podél ulice Tržní i Polní vede navíc cyklostezka napojující se na nábřeží. Územní plán vymezuje prostor přes 110 ha pro rozsáhlý logistický areál u Prechezy, který stávající průmyslovou zónu rozšíří zhruba 2,5x, tudíž dle mého není účelné zachovávat chátrající budovy v blízké Tržní ulici, jež skoro 10 let čekají na lepší využití. Jen budova bývalých elektráren by mohla být zachována a podstoupit rekonstrukci včetně změny využití. Z hlediska estetického se jedná o neobvyklou budovu a při využití jejího potenciálu by mohla doplnit město jako společenská či administrativní budova. Příkladem by mohla jít revitalizace Dolní oblasti Vítkovice v Ostravě, která se z chátrajícího areálu změnila na společenské centrum konferencí, festivalů i prohlídek. Do této plochy bych neumísťovala obchodní parter, pouze výjimečně a zbytek míst využila pro volnočasové aktivity jako jsou venkovní posilovací stroje, dětské hřiště, oplocený psí park či volně přístupné posezení. Tohoto typu mobiliáře se v okruhu několika bloků nachází minimum nebo zcela chybí. Obchodních parterů k pronájmu je dost přímo v centru, které se posledních deset let vylidňuje z důvodu vysokých nájmu a otevřít další prostory 10 minut chůze od existující zástavby určené ke komerčnímu využití by problém jen zhoršovalo.

Další součástí návrhu je pás vysoké zeleně parkového charakteru oddělující komunikaci od obytných budov. Plnil by funkci izolační proti hluku, prachu i vibracím. V oblasti se nenachází tolik zeleně jako ve zbylých částech města, takže prvek by zároveň zlepšoval mikroklima města. Mezi stromy by mohla být přeložena stávající cyklostezka i pěší trasa a mezi chodci a komunikací by vznikla bariéra. V současnosti chodník přímo přiléhá dvouproudové komunikaci a je to jeden z faktorů, proč není tolik využíván jako jiné pěší trasy.

[23, s. 48] *Polyfunkčnost je výsledkem provázání činností a prostorových charakteristik s měřítkem člověka, a to primárně pěšího.*

Budování nové technické infrastruktury by bylo nutné pouze v malé míře. Přímo k parcelám vedou hlavní rozvody všech technických sítí a lokalita poskytuje dostačující připojení. Stejně možnosti napojení jsou i pro automobilovou dopravu. Nutná by byla pouze obslužná komunikace napojující podzemní garáže a po dostavbě dálnice bude sjezd vzdálen zhruba 8 minut autem. Napojení na MHD je také existující, autobusová zastávka se nachází ve vzdálenosti 200 m. Centrum je vzdálené 900 m a Michalov 1,5 km, tedy v rozmezí 25 minut chůze. Okolo řeky jsou nově vystavené protipovodňové zdi, takže je lokalita chráněná i před velkou vodou. Přerov má dostačující kapacity pro základní, střední i vysoké vzdělání, dostupnost z lokality na hlavní nádraží je 10 minut chůze. Všechny tyto faktory dělají oblast dostupnou, vybavenou a kvalitní pro městské bydlení.

[23, s. 40] *Obecnými požadavky na obec/sídlo jsou obytnost, prosperita a přitažlivost. Obytnost je schopností obce vytvářet v každém místě kvalitní (jakkoliv specifické) prostředí pro pobyt.*

[24, s. 5] *Udržitelný rozvoj města je navržen jako postupné, ekonomicky a společensky zdůvodněné využívání potenciálu území, vycházející z jeho přírodních, kulturních a civilizačních hodnot, které jsou výsledkem historického vývoje.*

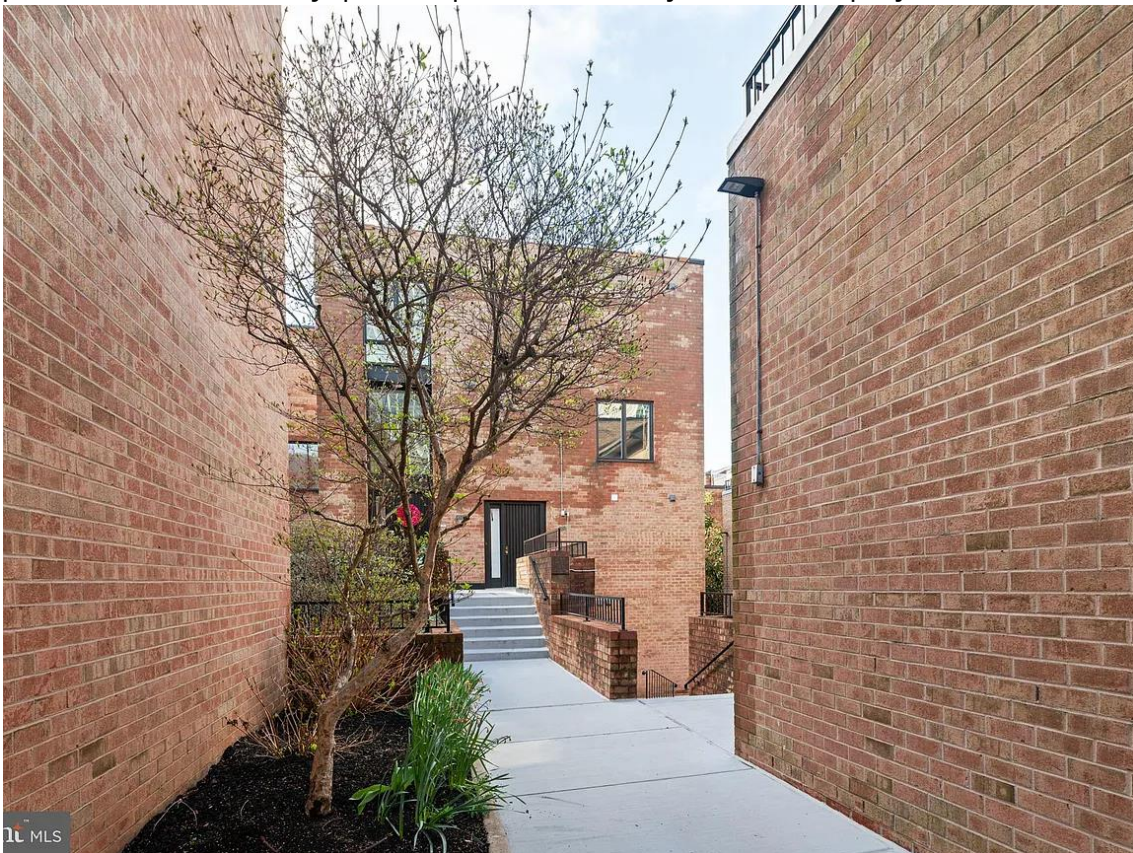
Jako dobrý kompromis těchto dvou zásad se mi jeví zástavba ve formě kompaktního bydlení. Pojem kompaktní bychom mohli nahradit také termínem jako „soudržné, celistvé, semknuté.“ Jedná se o nízkopodlažní intenzivně zastavěnou strukturu obytného typu. Na první pohled nerozeznáme, zda se jedná o zástavbu rodinných či bytových

domů. Pro strukturu je charakteristická relativně vysoká hustota zalidnění. Jediný typ sídelní struktury, který svou hustotou obyvatel předčí kompaktní zástavbu, jsou panelová sídliště druhé poloviny 20. století. [19]

Byty se mohou vertikálně i horizontálně překrývat a podpořit tak prolínání obou stavebních typů. Kompaktní zástavba ovšem není jen o bytech. Jsou to veřejné prostory, které významně doplňují soukromý prostor a umožňují příjemné „pobývání“. Z rodinného domu zástavba přináší komfort a soukromí při plošné úspoře, jež nabízí zástavba bytová. Výhoda nízkopodlažních zástavby spočívá v provázanosti obyvatel i těch nejvyšších pater s terénem a přírodou. Relativně nízké budovy se blíží lidskému měřítku, zároveň poskytují dostatečně hustou zástavbu, tedy z ekonomického hlediska možnou pro dostupnost služeb a infrastruktury. [19]

[23, s. 95] *Orientace domu do veřejného prostoru je žádaná – při této orientaci a patřičné architektonické kvalitě vstupu se výrazně posilují všechny tři základní funkce sídla: bezpečí, komunikace a reprezentace.*

Všechny bytové jednotky mají vstup přímo z veřejného prostoru a každá jednotka má vlastní venkovní prostor (zahradu, atrium, patio). Vzhledem k těsné blízkosti rodinné i bytové zástavby mi přijde kompaktní zástavba pro plochy přestavby jako ideální doplnění. Za schematický příklad pro ulici Polní jsem zvolila projekt Penn's Landing

Obrázek 2: Spruce Street v Penn's Landing Square, Philadelphia (PA) (zdroj: https://www.zillow.com/homedetails/130-Spruce-St-APT-32B-Philadelphia-PA-19106/10600757_zpid/) Square ve městě Philadelphia ve Spojených státech amerických od architekta Louise Sauera. [19]

Nádvoří se nacházejí v různé výšce, což dodává člověku pocit soukromí a bezpečí. Kompaktní zástavba vytvoří soubor veřejných, poloveřejných i soukromých prostor,

keré lze doplnit nezpevněnými zelenými plochami nebo zelenými prvky na fasádách či střeších, což přispívá k zadržování vody a snižování teplot ve městě.

V rámci udržitelnosti by tento typ zástavby šetřil náklady obce na výstavbu nové infrastruktury, zavádění nových linek MHD, lidem by šetřila náklady pěší blízkost veškeré občanské vybavenosti. Větší množství obyvatel by také mohlo pomoci znovu obnovit někdejší velmi pestré obchodní partery. Vše při zachování vysoké kvality života v lokalitě.

Plocha regulačního plánu Michalov-Žebračka

Plán celou oblast vymezuje jako plochu občanské vybavenosti určenou pro sportoviště a rekreaci. Nástin možného vývoje zde opět půjde proti specifikacím regulačního plánu. Veškerá sportoviště, která plán uvádí, již ve městě stojí, jsou využívána a není účelné stavět další. Krytá sportovní hala pro libovolné míčové sporty se nachází ve vzdálenosti 1 km, kryté i venkovní tenisové kurty tamtéž. Další dostupné sportoviště je stadion s tartanovým povrchem u ulice Kopaniny a krytá sokolovna v ulici Brabansko. Pro běh i procházku spousta Přerovanů využívá přednostně park Michalov nebo Žebračku. [25]

Vzhledem k docházkové vzdálenosti do přírody je tato oblast Přerova tou vůbec nejžádanější k bydlení a výstavbou bytového komplexu by se pozemek zhodnotil více než u výstavby dalšího sportoviště. Na opačné straně ulice Křivá už stojí pár bytových domů a několik samostatně stojících rodinných domů.

Obrázek 3: Halen, Švýcarsko. (zdroj: <https://www.suterpartner.ch/projekte/details/siedlung-halen-herrenschwanden/>)

Při výstavbě obytné plochy by bylo nutné protáhnout stávající rozvody technické infrastruktury přímo do oblasti. Páteční rozvody se nacházejí v ulici Křivá a Osmek i v ulici Bezručova. Napojení na automobilovou dopravu zajišťují přilehlé ulice

v dostačující míře. Dostupnost MHD je také vyhovující, zastávka se nachází ve vzdálenosti 300 m, centrum 1,3 km. Stejně jako u lokality Polní-Tržní je i zde dobrá dostupnost občanské vybavenosti jak v oblasti vzdělání, zdravotnictví, sociálních služeb i volnočasových aktivit.

[23, s. 82] *Hodnotné sídlo je kompaktní stavbou, je principiálně intenzivní, husté a prostupné.*

I v tomto případě bych kvůli všestrannosti za typ zástavby zvolila kompaktní styl bydlení. Žebračka začíná zhruba 200 m od této lokality a je zde vhodnější než kdekoli jinde užití zelených prvků na budovách i na terénu v rámci veřejných prostor. Schematickým vzorem pro lokalitu regulačního plánu je kompaktní zástavba v Halenu ve Švýcarsku navržená Ateliérem 5. [19]

8. Závěr

Udržitelný rozvoj se bude stále více promítat do našich životů ve všech jeho aspektech a dříve či později se nejspíše dostaneme do fáze, kdy některé věci nebudou dobrovolné. Stavebnictví je obor „neomezených“ možností a má práce nastiňuje jednu ze schůdných možností, která při určitých úpravách může naopak vytvořit příjemné místo pro život a nemusí být trnem v oku v rámci společenských změn. Jaká je představa bydlení na místě, kde není potřeba dojíždět 20 km za vzděláním, kulturou či socializací? Kde má člověk v těsné blízkosti všechno, co potřebuje, a zároveň obývá svůj příjemný prostor? Kompaktní zástavba je atraktivní forma bydlení, která může do budoucna výhodnou formou splnit přání i náročnějších obyvatel města. Poskytuje bezpečí, soukromí, příjemné prostředí pro relaxaci a když půjdeme ještě o krok dál, může se i podílet na změně mikroklimatu města. Navíc vývoj skladby obyvatelstva a osobních preferencí napovídá, že se počet lidí toužících po své „samotě u lesa“ snižuje a do budoucna poroste poptávka po moderních a pohodlných místech pro bydlení. Prostoru nemáme na rozdávání a s hrozící klimatickou změnou nám to stále více a více začíná docházet, že města se nemůžou neustále rozrůstat a když se nám nějaká stavba nepovede, nemůžeme ji nechat ležet ladem a hledat parcelu pro pokus číslo dvě.

Naše znalosti historie nás také můžou vést k lepším budoucím rozhodnutím, aby zástavba nevznikala překotně a chaoticky. Ať už se budeme inspirovat tím, co chceme, aby vznikalo, nebo se naopak vyvarujeme odstrašujícím příkladům z minulosti. Při využití urbanistických zásad a nástrojů územního plánování se můžeme v budoucnu dočkat dne, kdy všechny části měst budou příjemné a atraktivní pro pobyt. Člověk je navíc tvor společenský, jen ve stínu posledních desetiletí se ta propojenost a sdílnost vytrácí a prostředí, ve kterém se pohybujeme, na tom taktéž nese svou vinu.

Doba se neustále zrychluje a lidé hledají, kde by mohli ušetřit trochu času a peněz. Žít na dosah většiny nebo všech svých potřeb ušetří každému. Urbanismus není jen o výstavbě a dodržování pravidel, ale o pochopení daného místa, jak funguje, jak fungují lidé v něm a sídla by nám měla usnadňovat dosažení každodenních potřeb. Jen stavbou toho ovšem docílit nemůžeme. Nové trendy musí nutně doprovázet i určitá změna myšlení a nepochybují, že i kompaktní bydlení si najde své odpůrce.

Kompaktní zástavba nemůže být řešením všeho, ale může přinést nové poznatky a pohled na svět bydlení a utvořit odrazový můstek pro řetězec změn, o kterých všichni víme, že nás čekají. Kvalitnější místo pro život nás může i motivovat kvalitněji svůj život žít. Není žádnou novinkou, že přítomnost zeleně a vodních prvků příjemně ovlivňuje psychiku člověka. Potenciál toho a dynamiky staveb okolo může mít přínos, který si spousta z nás možná ani neuvědomuje.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

1. DRECHSLER, Aleš, Věra FIŠMISTROVÁ a Jiří LAPÁČEK. *Dějiny města Přerova v datech*. 2. vydání. Přerov: město Přerov, 2006. ISBN 80-239-7202-2.
2. CHLUPÁČ, Ivo. *Geologická minulost České republiky*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0914-0.
3. NĚMEC, Jan. *Voda v České republice*. Český Těšín: Consult Praha, 2006. ISBN 80-903482-1-1.
4. KUKAL, Zdeněk. *Horninové prostředí České republiky*. Praha: Český geologický ústav, 2000. ISBN 80-7075-413-3.
5. VYKOUPIIL, Libor. *Slovník českých dějin*. Brno: Julius Zirkus, 2000. ISBN 80-902782-0-5.
6. AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Sokolov: Arbor, 2001. ISBN 80-901534-1-0
7. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí 1: Od nejstarší doby kamenné po práh vrcholného středověku*. 3. Praha: Baronet, 1995. ISBN 80-85890-47-X.
8. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí 2: Od časů Přemysla Otakara I. do nástupu Habsburků (1197-1526)*. 3. Praha: Baronet, 1997. ISBN 80-7214-014-0.
9. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí 3: Od nástupu Habsburků (1526) k pobělohorskému stmívání (1627)*. 3. Praha: Baronet, 1998. ISBN 80-7214-091-4.
10. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí 4: Od bitvy na Bílé hoře (1620) do nástupu Marie Terezie (1740)*. Praha: Baronet, 1995. ISBN 80-85890-21-6.
11. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí 5: Od časů Marie Terezie (1740) do konce napoleonských válek (1815)*. Praha: Baronet, 1996. ISBN 80-85890-94-1.
12. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí 7: Od konce napoleonských válek do vzniku Rakouska-Uherska*. Praha: Via Facti, 1998. ISBN 80-238-2999-8.
13. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí 14: 1. světová válka 1914-1918, osobnost T.G. Masaryka, zrod samostatné ČSR*. Praha: Via Facti, 2016. ISBN 978-80-904103-5-0.
14. LAPÁČEK, Jiří. *Zmizelá Morava: Přerov*. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-052-1.
15. *Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu*
16. *Zákon č. 283/2021 Sb. stavební zákon*
17. *Vyhláška č. 501/2006 Sb. o obecných požadavcích na využívání území*
18. HOSÁK, Ladislav a Josef DOSTÁL. *Dějiny města Přerova*. Přerov: Měst. NV, 1970.
19. HON, Milan. *Vývoj koncepce kompaktního bydlení*. Praha: Nakladatelství ČVUT, 2007. ISBN 978-80-01-03742.
20. ZADRAŽILOVÁ, Miroslava. *Intenzivní městské struktury*. 2010.
21. HOLL, Steven. *Paralaxa*. Brno: ERA, 2003. ISBN 80-86517-68-3.
22. NEUFERT, Ernst. *Navrhování staveb*. Praha: Consultinvest, 2000. ISBN 80-901486-4-6.
23. SCHMEIDLER, Karel. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno, 2001. ISBN 80-238-6582-X.

24. JEHLÍK, Jan. *Rukověť urbanismu*. 2. Praha: Ausdruck Books, 2018. ISBN 978-800-270-4920-2.

Webové stránky

25. Město Přerov. *Územní plán města Přerova*. Přerov: město Přerov, 2021
26. *Regulační plán Michalov-Žebračka, Přerov*. Přerov: Magistrát města Přerov, 2019.
27. *Statutární město Přerov* [online]. Přerov, 2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/>
28. *Český statistický úřad* [online]. 2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>
29. HYKŠ, Petr. *Violet Planet* [online]. Brno [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: <https://violet-planet.webnode.cz/>
30. *Česká televize* [online]. 2020 [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3234762-do-becvy-u-valasskeho-mezirici-opet-unikla-neznama-latka-je-hlasen-uhyn-ryb>
31. *Vodohospodářský informační portál voda* [online]. 2022 [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: <https://www.voda.gov.cz/?page=osy-vodnich-linii-mapa>
32. *Česká geologická služba* [online]. 2022 [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/geocr25/#>
33. *Česká geologická služba* [online]. 2022 [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/radon/#>
34. NĚMEC, Václav. *Dějepis* [online]. 2023 [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/>
35. *Politika územního rozvoje ČR* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/408dfd7d-ae56-44a2-a73b-2dea219355d5/Uplne_zneni_PUR_CR_zavazne_od_20210901.pdf.aspx?ext=.pdf
36. *Zásady územního rozvoje Olomouckého kraje* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://olkraj-my.sharepoint.com/personal/j_harbula_olkraj_cz/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fj%5Fharbula%5Folkraj%5Fcz%2FDocuments%2Fsdilene%5Fdokumenty%2F%5Frvale%5Fsdilene%5Fdokumenty%2FZUR%5FOK%2FUplne%5Fzneni%5Fpo%5FAkt%5F%5FZUR%5FOK&ga=1
37. *Laboratoř geoinformatiky* [online]. Ústí nad Labem, 2022 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz/index.pl?lang=cs>
38. *Územní ochrana* [online]. 2023 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: https://www.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=399328f6b35646c2910ddbc0995b2bf6&query=Pracoviste_4037_3%2CNAZEVRP%2CRP%20SCHKO%20Beskydy&mobileBreakPoint=600&locale=cs&showLayers=ChranUzemi_6195%3BPracoviste_4037%3BPracoviste_4037_2%3BPracoviste_4037_3
39. *Archiv ČÚŽK* [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
40. *Přerovský deník* [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://prerovsky.denik.cz/>
41. *Olomoucký deník* [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://olomoucky.denik.cz/>
42. *Czechinvest* [online]. 2023 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/cz/Homepage/Novinky/Duben-2023/MPO-a-CzechInvest-spustily-novy-web-o-brownfieldech-v-Ceske-republice>

43. Kalina, J., Horáková D., Kuchař, J., *Správným směrem* [online]. Jiří Kalina, 2014 [cit. 2023-05-23]

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj počtu obyvatel v letech 1869-1980	4
Tabulka 2: Vývoj počtu obyvatel a průměrného věku v letech 1991-2023.....	4

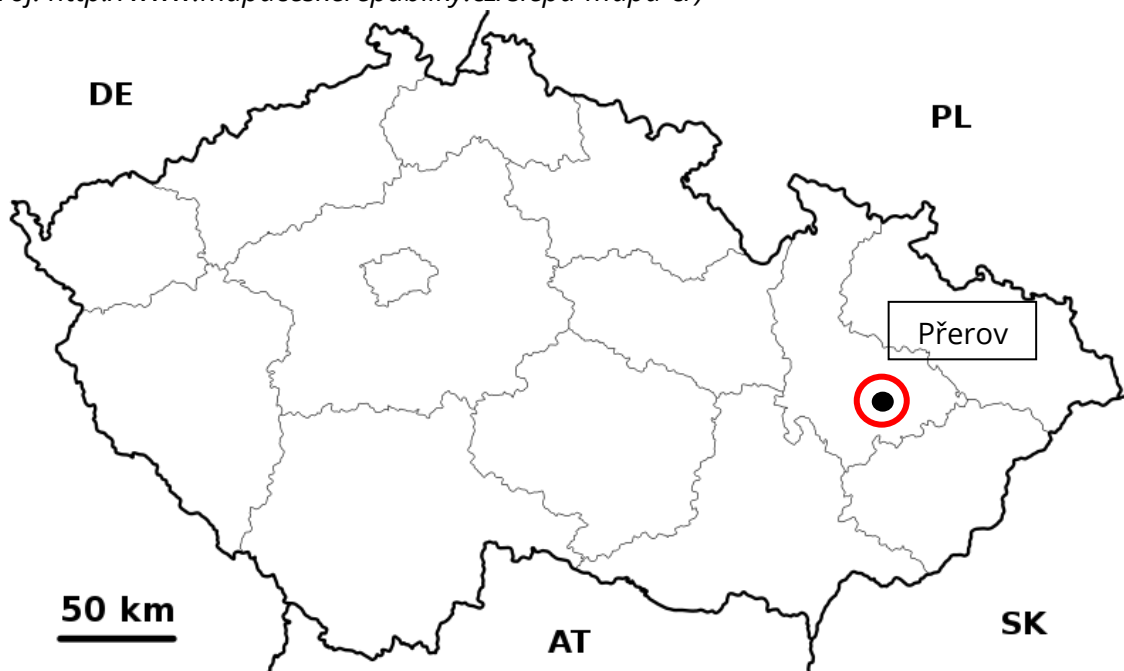
SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Situace Přerova s návršími podle B. Klímy	6
Obrázek 2: Spruce Street v Penn's Landing Square, Philadelphia (PA).....	28
Obrázek 3: Halen, Švýcarsko.....	29

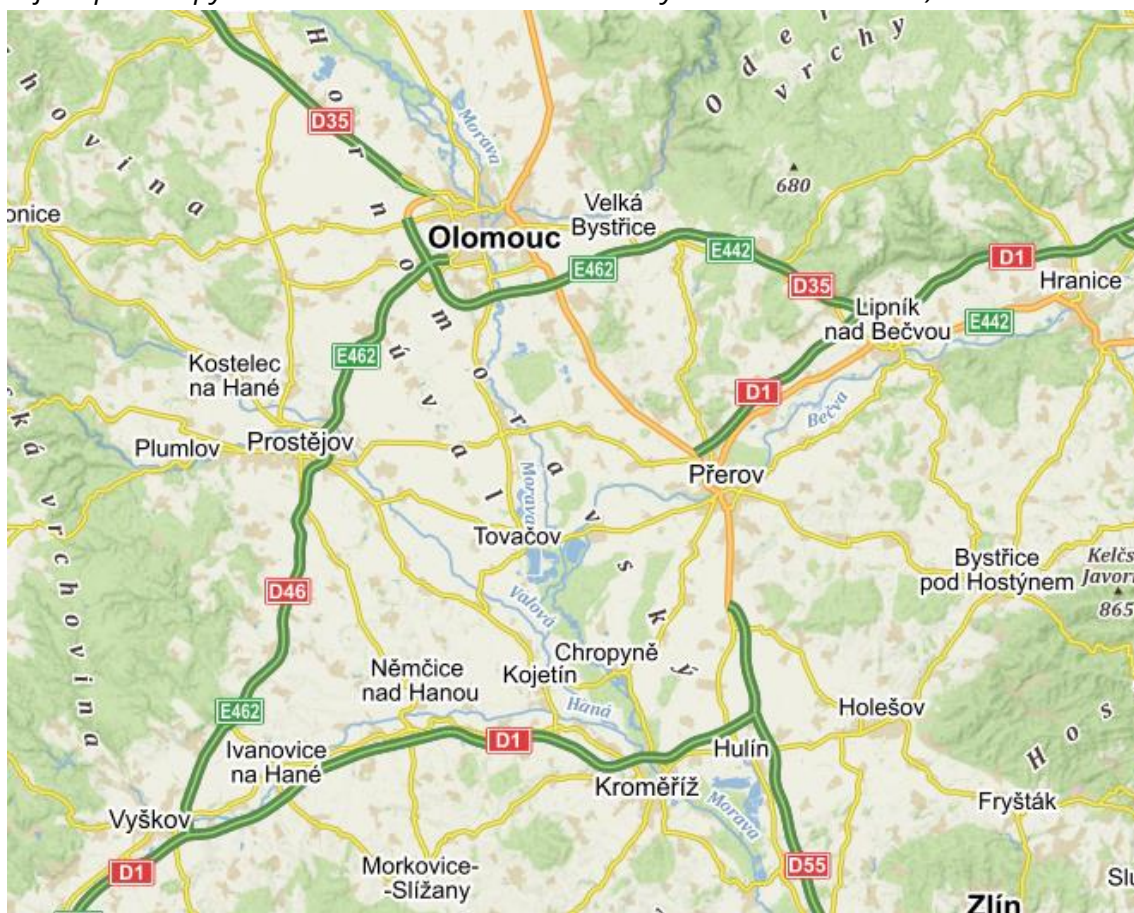
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 4. 1.	Územní plán města Přerova – jih a poloha vybraných lokalit (<i>zdroj: https://www.prerov.eu/cs/magistrat/investice-a-rozvoj/uzemni-planovani/uzemni-plan-mesta-prerova/</i>)	39
Příloha 6	Rozsah raně středověké aglomerace v Přerově a Předmostí	42
Příloha 7	Výřez z listu č. 11 Müllerovy mapy Přerova z roku 1716.....	43
Příloha 8	Výřez z mapového listu č. 53 I. vojenského mapování (1764-1768)	43
Příloha 9	Výřez z mapového listu č. O_8_VI II. vojenského mapování (1836-1852)	44
Příloha 10	Výřez z mapového listu 4259_1 III. Vojenského mapování (1876-1878).....	44
Příloha 11	Výřez územního plánu města Přerova	45
Příloha 12	Schéma využití řešeného území	46
Příloha 13	Schéma možného umístění staveb v lokalitě Tržní-Polní	47
Příloha 14	Výřez z regulačního plánu	48
Příloha 15	Schéma možného umístění staveb v lokalitě Michalov-Žebračka	49

Příloha 1   Orientační mapa ČR
(zdroj: <http://www.mapaceskerekrepubliky.cz/slepa-mapa-cr>)

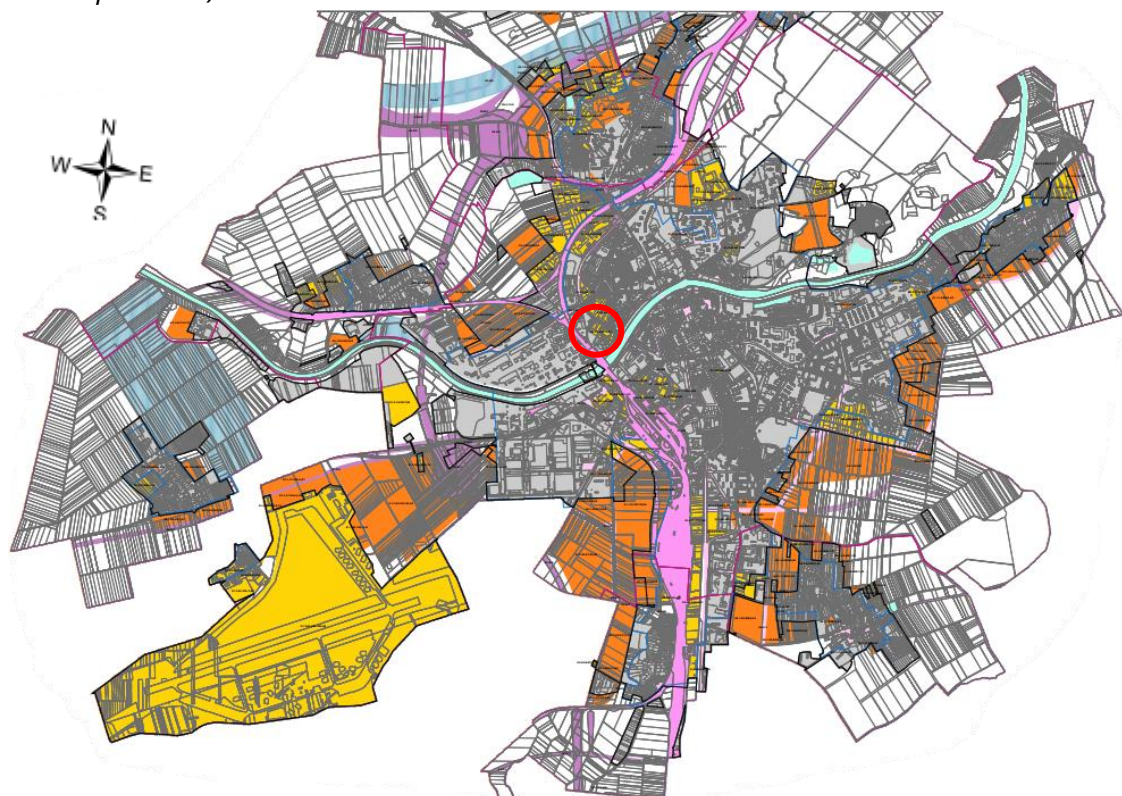
Příloha 2   Mapa širších vztahů
(zdroj: <https://mapy.cz/turisticka?l=0&x=17.2182421&y=49.5147793&z=10>)

Příloha 3 Ortofotomapa
(zdroj: cuzk.cz)

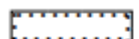

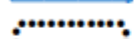
Příloha 4. 1. Územní plán města Přerova – jih a poloha vybraných lokalit
(zdroj: <https://www.prerov.eu/cs/magistrat/investice-a-rozvoj/uzemni-planovani/uzemni-plan-mesta-prerova/>)

Příloha 4. 2. Legenda územního plánu

(zdroj: <https://www.prerov.eu/cs/magistrat/investice-a-rozvoj/uzemni-planovani/uzemni-plan-mesta-prerova/>)

ČLENĚNÍ ÚZEMÍ - HRANICE

	hranice správního území města - řešené území
	hranice katastrálních území
	hranice zastavěného území
	hranice intravilánu 1966
	hranice ploch pro ověření regulačním plánem

PLOCHY S ROZDÍLNÝM ZPŮSOBEM VYUŽITÍ

	plochy stabilizované (zastavěné a stavební pozemky)
	plochy zastavitelné
	plochy přestavby
	plochy veřejných prostranství - stav
	plochy veřejných prostranství - návrh
	plochy pro dopravu - stav
	plochy pro dopravu - návrh
	plochy vodohospodářské - stav
	plochy vodohospodářské - návrh

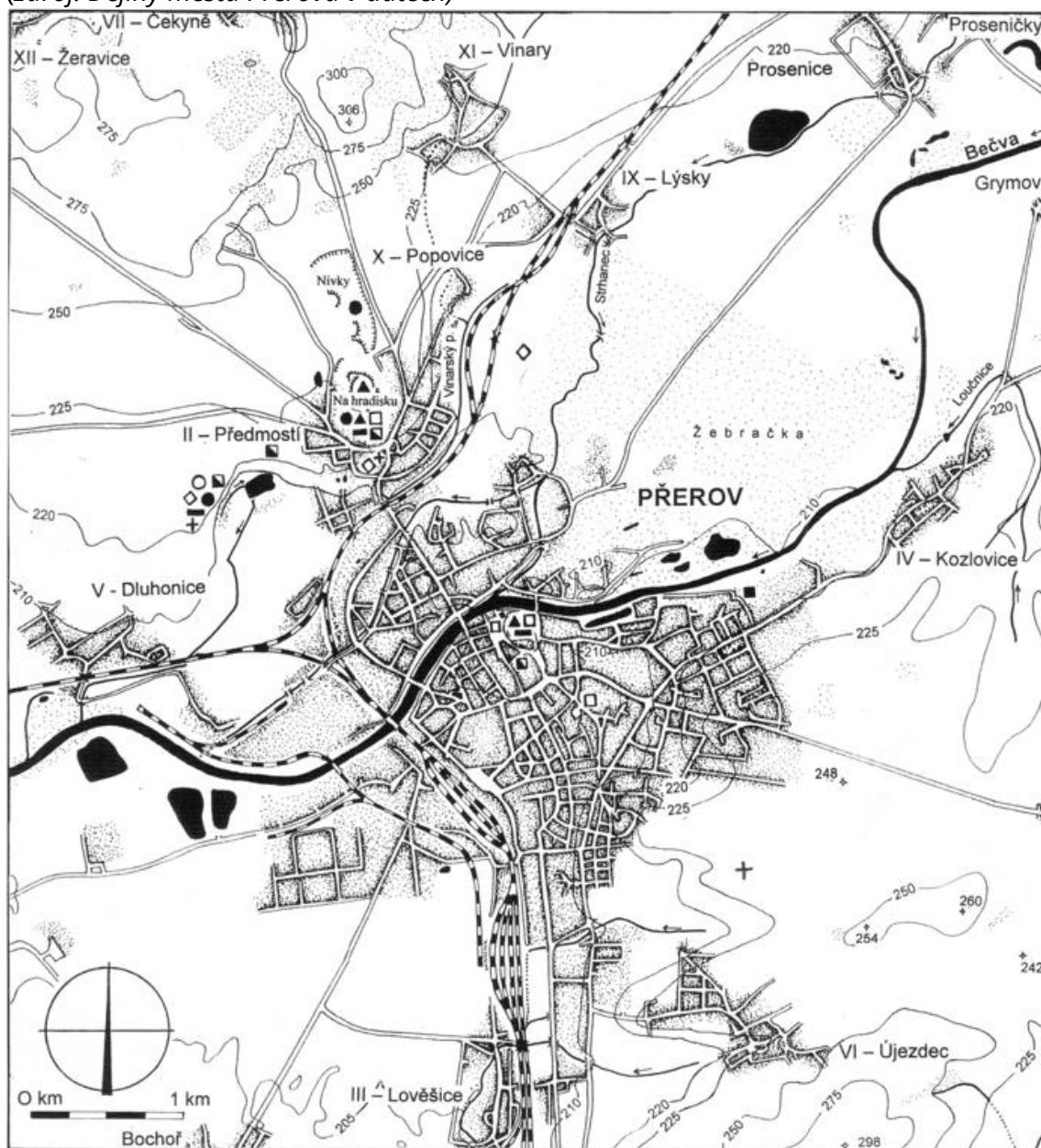
KORIDORY TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY

	koridor pro el. vedení VVN 400kV dle ZUR OIK
---	--

PLOCHY A KORIDORY ÚZEMNÍCH REZERV

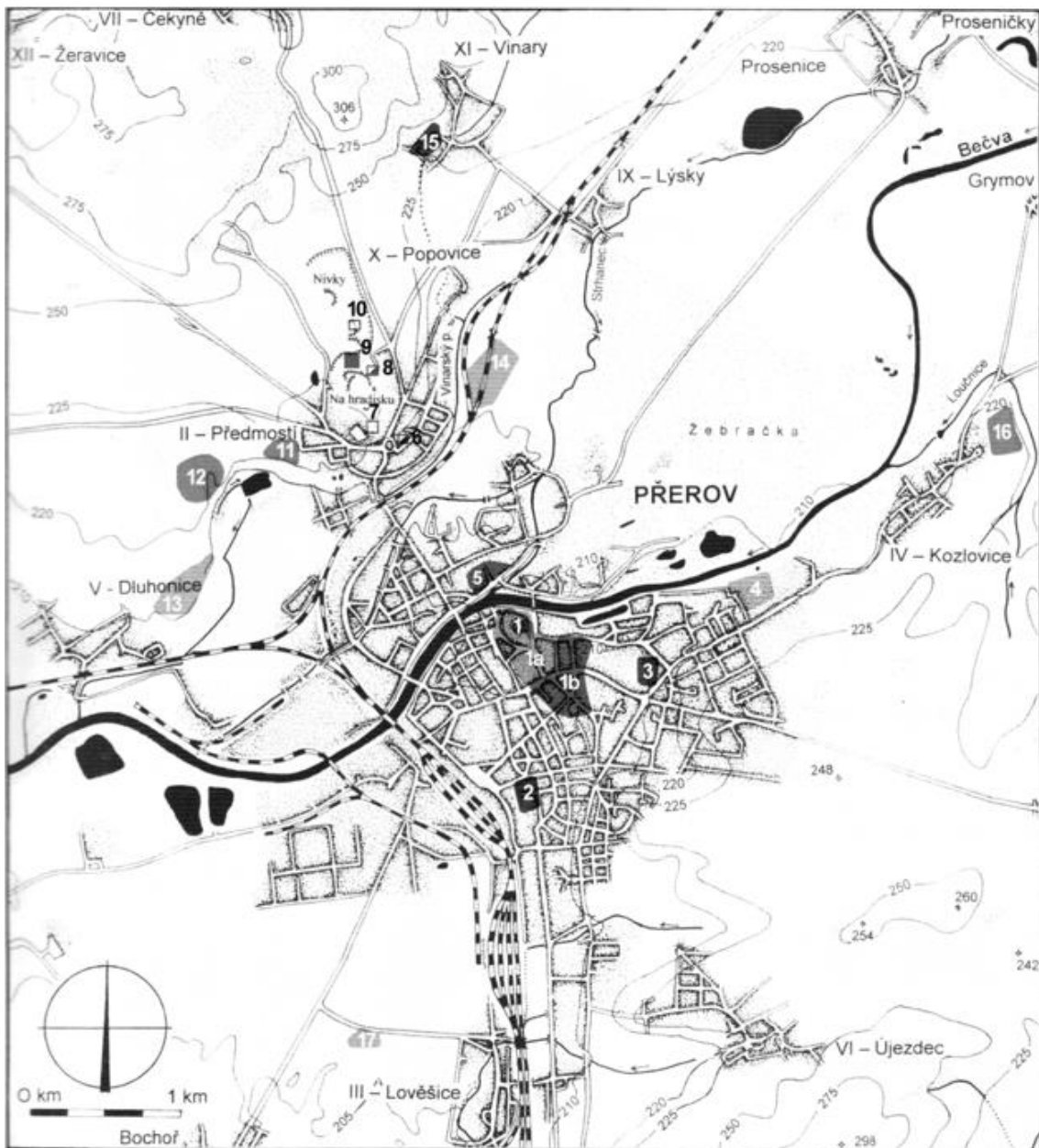
	koridory dopravy silniční
	koridory dopravy železniční
	koridory dopravy vodní - D - O - L

Příloha 5 Osídlení Přerova a Předmostí v pravěku
(zdroj: Dějiny města Přerova v datech)

- ▲ - starší doba kamenná, ◆ - mladší doba kamenná, ○ - pozdní doba kamenná,
  - - doba bronzová, ■ - doba železná
- Kresba D. Figel

Příloha 6   Rozsah raně středověké aglomerace v Přerově a Předmostí
 (zdroj: Dějiny města Přerova v datech)

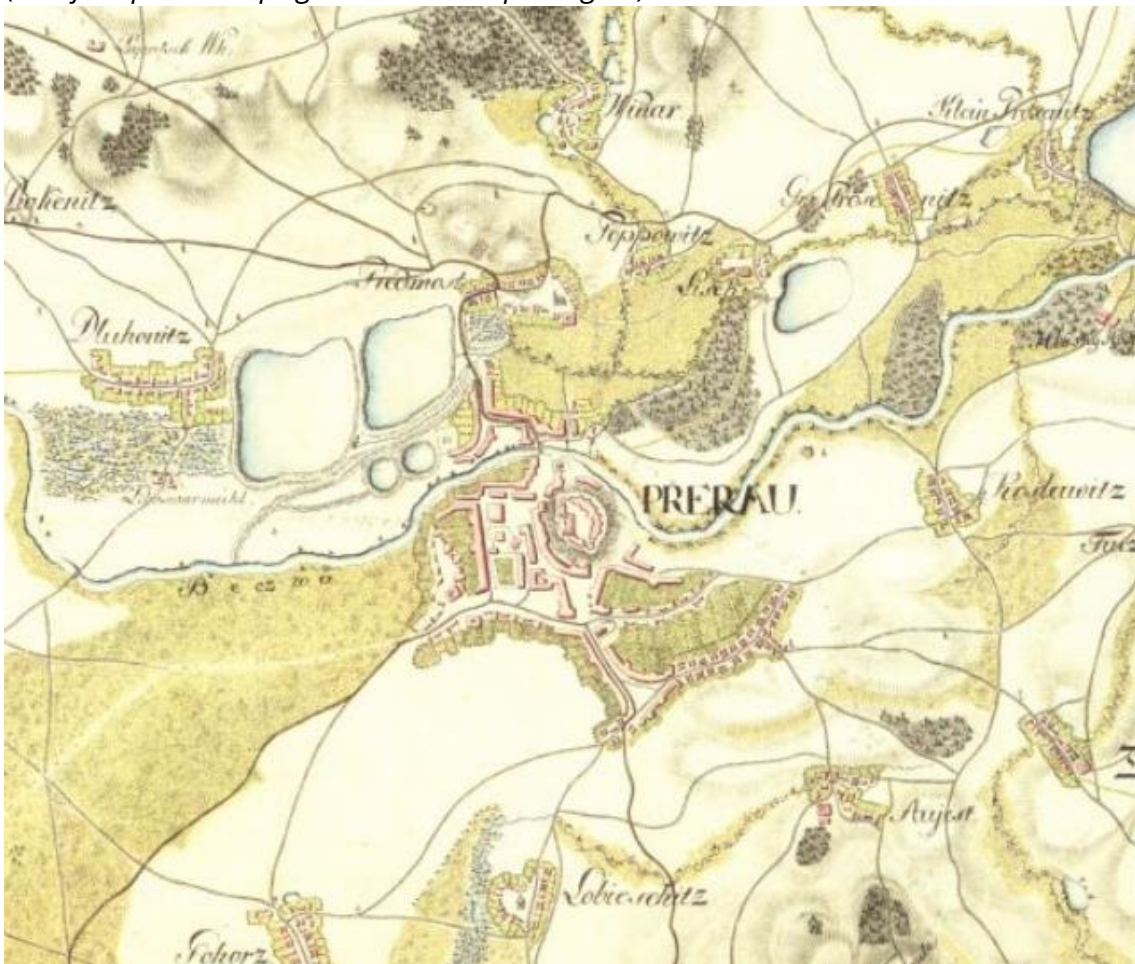

1 - akropole hradu v 10.-12. století; 1a - rozsah dosud zjištěného středohradištního podhradí na levém břehu Bečvy; 1b - mladohradištní část podhradí; 2 - ulice Na Loučkách; 3 - ulice Budovatelů; 4 - ulice Dvořákova; 5 - ulice Brabansko a Malá Dlážka; 6 a 7 - zahrady v Předmostí; 8, 9 a 10 - poloha mladohradištních hrobů; 11 a 12 - osídlení Předmostí; 13 - osídlení Dluhonic; 14 - osídlení Popovic; 15 - osídlení Vinar; 16 - osídlení Kozlovic; 17 - osídlení Bochoře. Kresba D. Figel

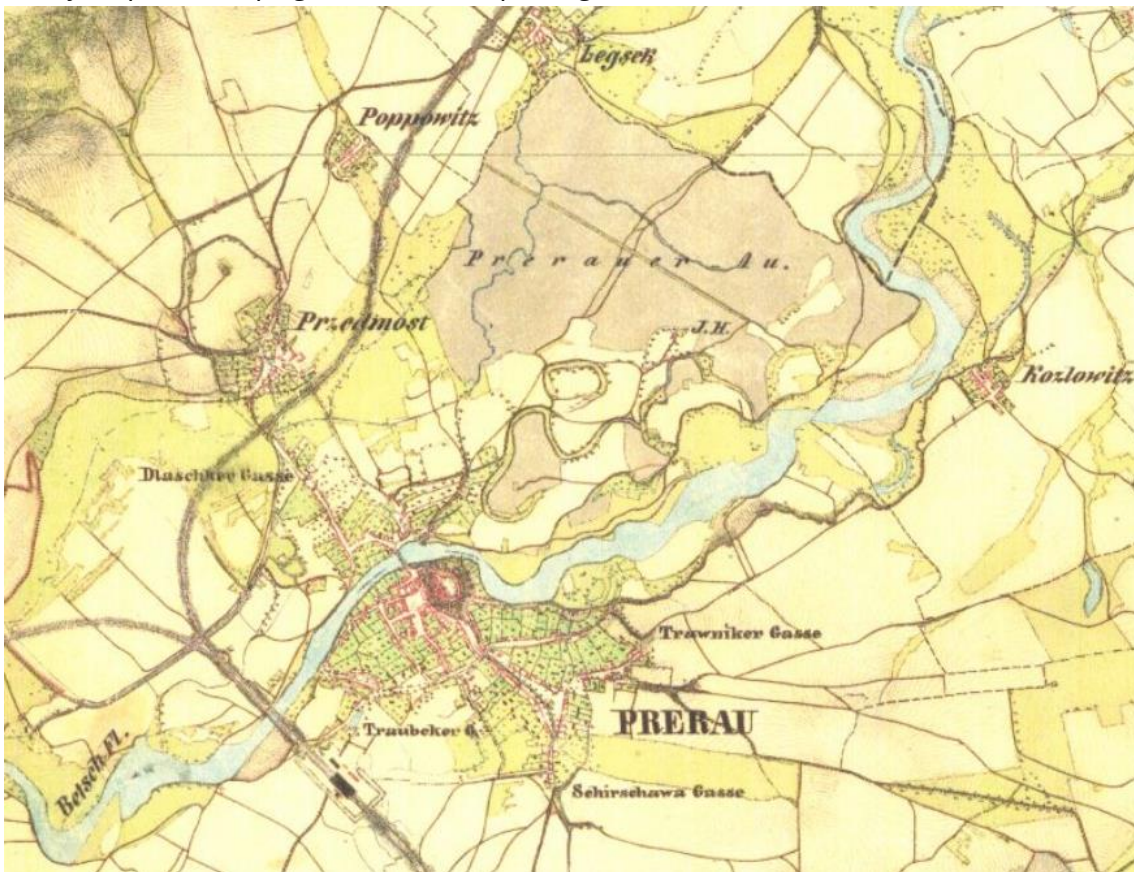
Příloha 7 Výřez z listu č. 11 Müllerovy mapy Přerova z roku 1716
(zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz/index.pl?lang=cs>)

Příloha 8 Výřez z mapového listu č. 53 I. vojenského mapování (1764-1768)
(zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz/index.pl?lang=cs>)

Příloha 9 Výřez z mapového listu č. O_8_VI II. vojenského mapování (1836-1852)
(zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz/index.pl?lang=cs>)

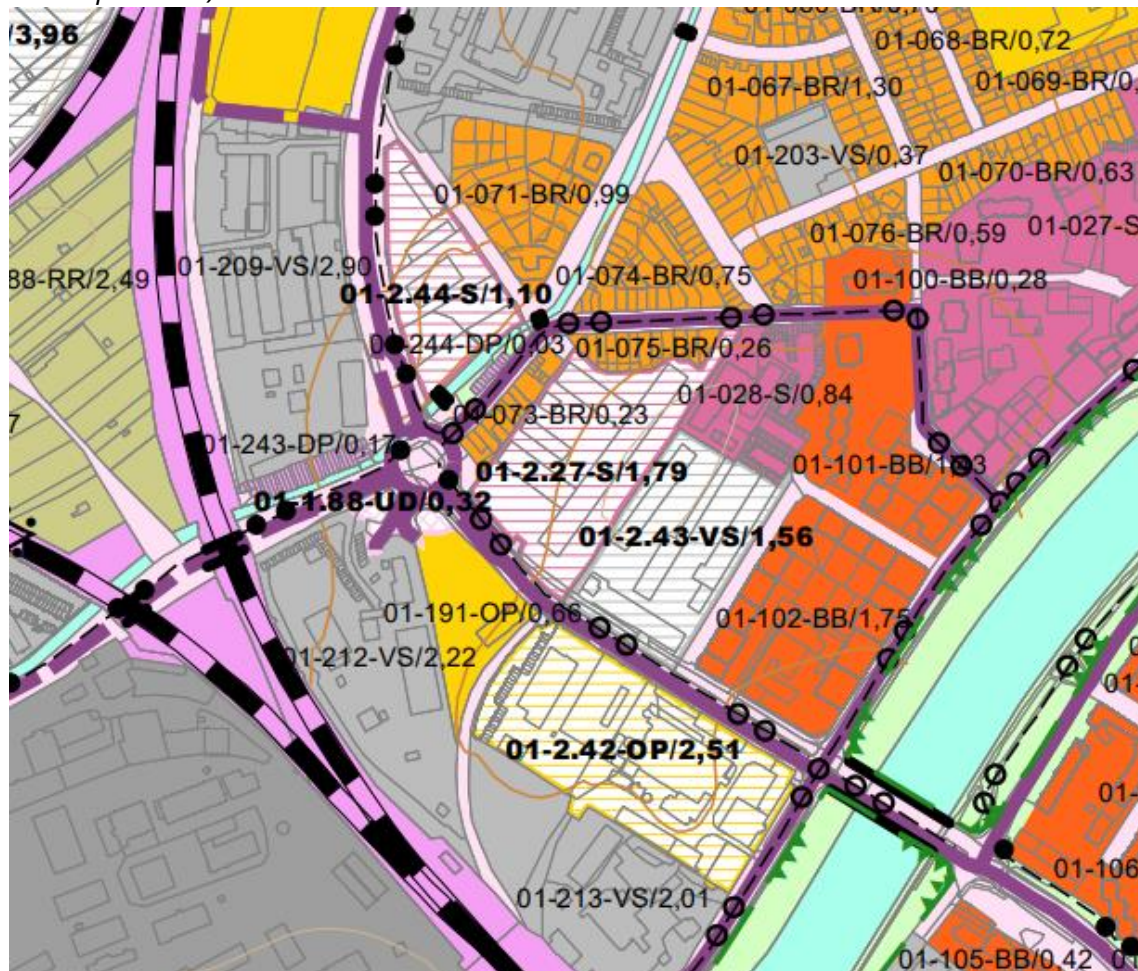

Příloha 10 Výřez z mapového listu 4259_1 III. Vojenského mapování (1876-1878)
(zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz/index.pl?lang=cs>)

Příloha 11 Výřez územního plánu města Přerova

(zdroj: <https://www.prerov.eu/cs/magistrat/investice-a-rozvoj/uzemni-planovani/uzemni-plan-mesta-prerova/>)

Stabilizované

Návrhové

BR bydlení rodinné

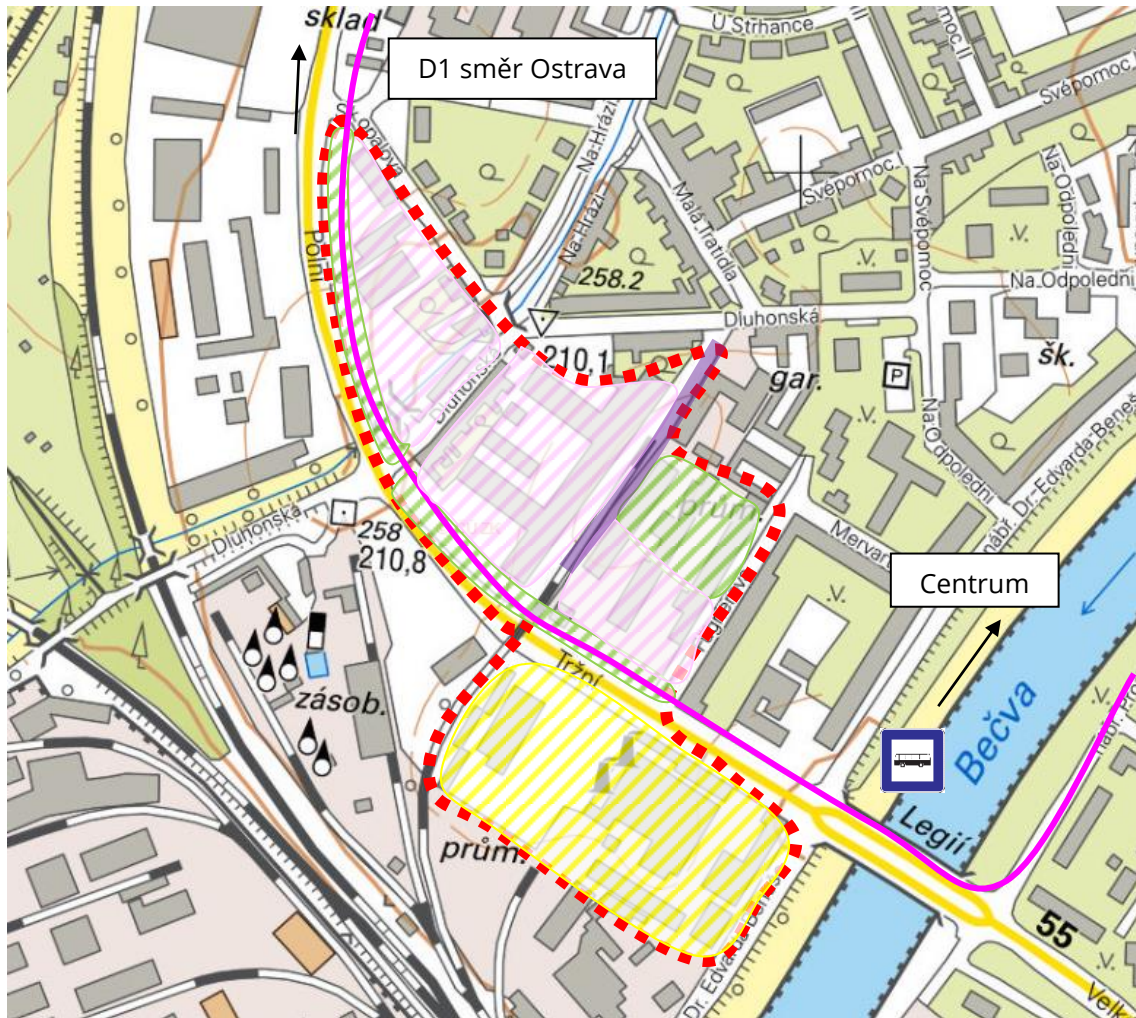
BB bydlení bytové

VS smíšené plochy občanského vybavení a výroby

OP polyfunkční komplexy vybavenosti

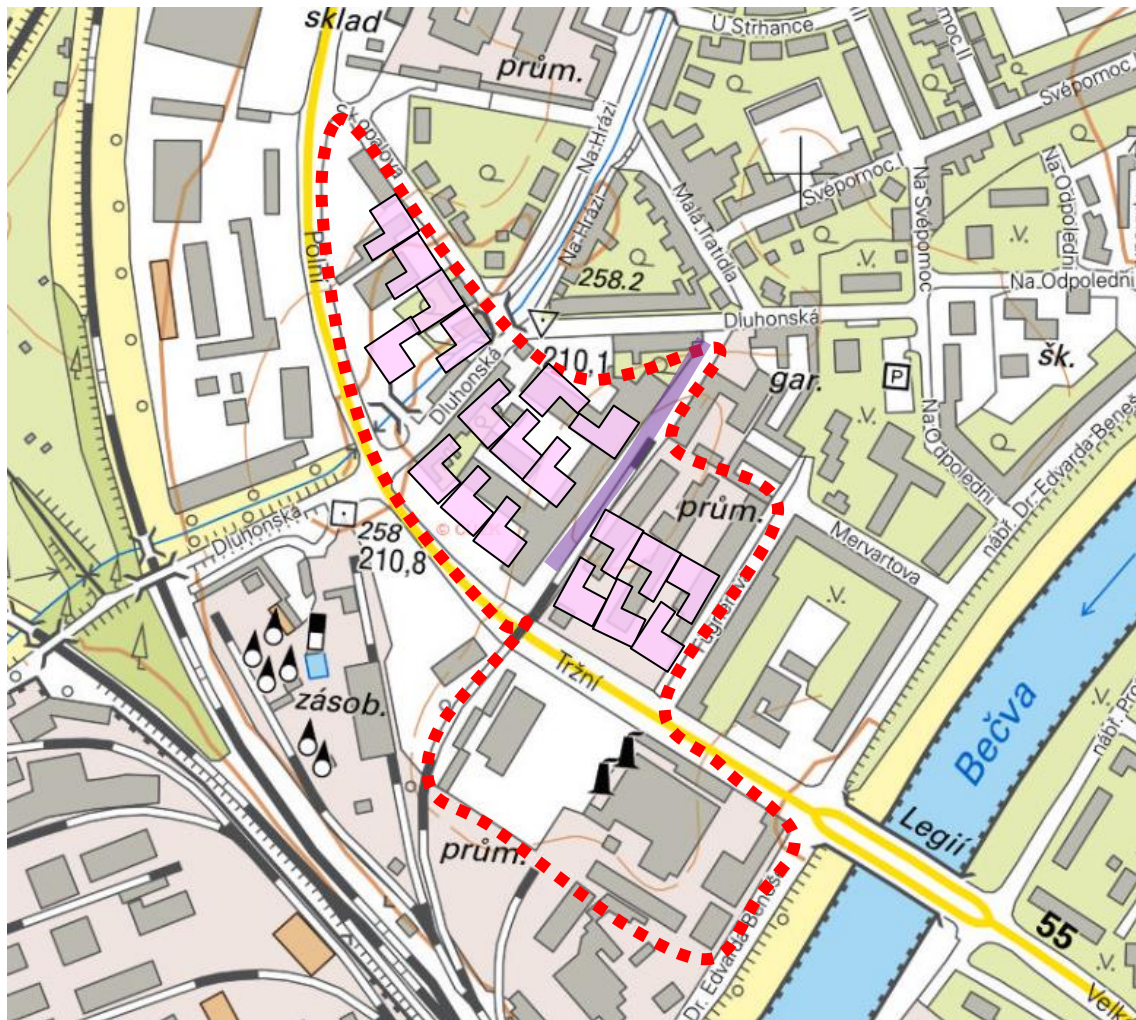
S smíšené obytné

Příloha 12 Schéma využití řešeného území

- Hranice řešeného území
- S smíšené obytné
- UZ veřejně přístupná prostranství pro městskou zeleň
- VS smíšené plochy občanského vybavení a výroby
- Cyklostezka
- Navržená obslužná komunikace

Příloha 13 Schéma možného umístění staveb v lokalitě Tržní-Polní

■ ■ ■ ■ ■ Hranice řešeného území

Příloha 14 Výřez z regulačního plánu

(zdroj: <https://www.prerov.eu/cs/magistrat/investice-a-rozvoj/uzemni-planovani/uzemni-plan-mesta-prerova/>)

Občanská vybavenost

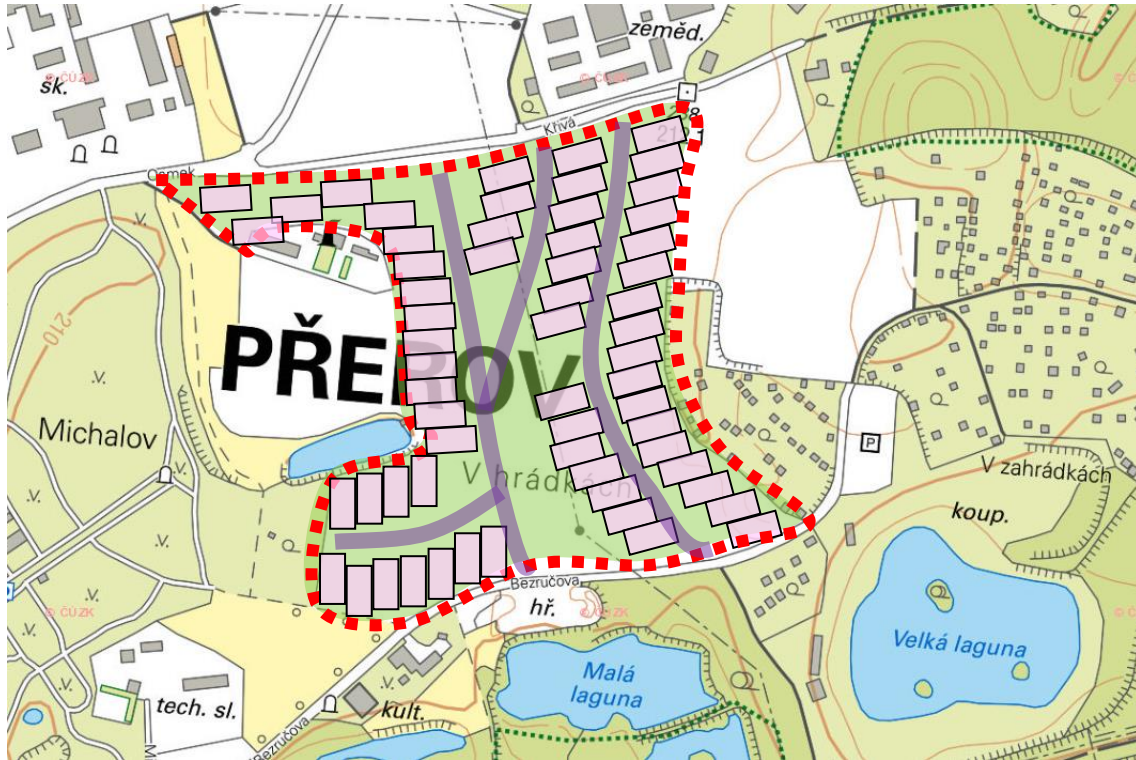
Občanská vybavenost – sportoviště se speciálním povrchem

Občanská vybavenost – sportoviště s povrchem travnatým nebo mlatovým

Sídelní zeleň

Krajinná zeleň

Příloha 15 Schéma možného umístění staveb v lokalitě Michalov-Žebračka

Hranice řešeného území
Navržená sběrná komunikace